Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

1921 оной … 21-hээ гарана. | № 79 (18402). | 1990 оной апрелиин 5, четверг | Сэн 3 мүн.

Пресс-конференци үнгэргэгдэбэ

СССР-эй Президентын, тэрэнэй эмхидхэн байгуулhан хүдэлмэриин зургаануудай ажал ябуулга олониитэдэ мэдээсэлгын оршон байдалда бэелүүлэгдэжэ гэжэ Президентын дэргэдэхи хэблэлэй албанай журналистнуудтай түрүүшын уулзалга дээрэ мэдээсэгдэбэ. Брифинг апрелиин 3-да Москвада болобо. М. С. Горбачевэй захяа заабараар хэблэлэй хүдэлмэриие хабаатайгаар имагтэ уулзалганууд долоон хоногтоо нэгэ дахин hаа үсөөн бэшээр үнгэргэгдэхэ юм гэжэ СССР-эй Президентын дэргэдэхи хэблэлэй албанай хүтэлбэрилэгшөөр hаяхан томилогдоhон А. А. Масленникова тэмдэглэбэ. Президент өөрөө журналистнуудтай ходо ходо уулзажа байха.

М. С. Горбачевой СССР-эй Президент болоhоноо хойшо үнгэрhэн хүдэлмэриин түрүүшын үдэрнүүдтэ совет болон гадаадын корреспондентнууд ехээр hонирхожо байhанаа мэдүүлээ. Президентын соведэй ба Федерациин соведэй засаданинууд тухай тэдэнэртэ мэдээсэгдэбэ, орон дотор бэелүүлэгдэжэ байhан хубилалтануудые түргэдхэхэ тухай, ульсхоорондын харилсаануудай талаар Президентын түрүүшын алхамууд тухай асуудалнууд тэдэнэй анхаралда табигдаа.

Литвагай ССР-эй Верховно Соведэй мэдээжэ шиидхэбэринүүдтэ хабаатай үйлэ хэрэгүүдээр hонирхожо байhанаа журналистнууд мэдүүлбэ.

Экономическа политикын, ороной ажабайдалай бусад hалбаринуудта боложо байhан демократическа хубилалтануудые хурдадхаха тухай журналистнуудта хөөрэгдөө. (ТАСС).

ҮДЭР ХЭНЭӨ — ҮНДЭР УРГАСАДА

САГ ХҮЛЕЭХЭГҮЙ, ШАМДАХАЛ ХЭРЭГТЭЙ

…габари дулаан …лотожо, үни хүлеэг-…hэнэй урдынхиhаа …эхилбэ хэбэртэй. …үдэр хоногуудай … республикымнай механизаторнууд, …лагшад тарилгадаа …үдэлмэрээ яаралтайгаар захалба.

…мнай колхоз, совхоз… ондо тарилга …хүрэнгөөр 88 про-…hанхай байна. hүү-…Хоринн, Түнхэ-…Шэбэрэй, Хурам-…Хэжэнгын, Кабанскын, …районуудай ажахы-…тарилгада хэрэглэгдэхэ …ургамалнуудай үрэ-…хүсэд хүрэхөөр …юм. Тиин гэхээ …район оройдоол 50 …Ивалгын, Яруунын …ажахынууд 62, Захаа-…63 процент хан-…гэжэ элирүүлэгдээ.

…республикымнай …декабриин эхин бо-…ороохо болон ороо-…ургамалнуудай …орёо нарин …сэбэрлэжэ ил-…юм. Тиихэдэ ной-…ороохо хатааха …районой районуудто эм-…ургашатайгаар

…оной тарилгада хэ-…хаагдаhан үрэhэ-…гүрэнэй үрэhэнэй …шалгажа, шана-…тодорхойлходоо гори-…ургамалнуудые элирүү-…Шалгалбал, шалгагда-…хүрэнгын 62 про-…шанарта хүр-…hаа, тэрэнэй …37 процентнь 1—II …шартай байба.

…тарилгада Бэшүү-…ажахынуудай та-…бэлэдхэлтэй бай-…тобшолбол, эндэ хааг-…үрэhэнэй ороохоной 86 …тарилгын шанарта, тэрэнэй 65 про-…классай гэжэ эли-… Мүн Тарбагатайн районой колхоз, совхозуудай таряашан үрэhэ хүрэнгөө hайнаар бэлэдэнхэй байна.

Ороохо тарянай тогтууритай баян ургаса ургуулхаар гориотой бэлэдхэл хэжэ, үрэhэ хүрэнгөө бүхыдэнь тарилгын шанарта хүргэжэ байхадань зарим районуудай — Хэжэнгын, Захааминай, Яруунын, Зэдын ажахынуудай мэргэжэлтэд, таряашад анхарал хандуулха ёhотой. Тэрэнэй дурсагдагша районуудта тарилгын шанарта хүргэгдэhэн бэшэ, мүн I—II классай үрэhэн тон бага байха юм.

Республикымнай ажахынуудта ГОСТ-ын эрилтэдэ дүүрэн шиигтэй үрэhэнэй ороохонон бии байhаниинь элирүүлэгдээ. Тусхайлбал, хаагдаhан үрэhэ хүрэнгын 6 процентнь шиигтэй гэхэ гү, али тэрэ тоодо 1,2 мянган тонно үрэhэнэй ороохон 19 процентhээ дээшэ шиигтэй байба. Тэрэшэлэн Баргажанай, Хоринн районуудта шиигтэй ороохон ехэ бии гэжэ элирүүлэгдэнхэй. Хэмhээ үлүү шиигтэй нойтон үрэhэнэйнгөө ороохо шалгажа, ургаха шадалыень хирэ-хирэ болоод лэ тодорхойлхо эрилтэ табигдаа.

hүүлэй үедэ хэгдэhэн шалгалтын дүнгөөр республика доторнай үрэhэнэй 19 процентнь ургаха шадалаараа тарилгын шанарта хүргэгдөөгүй байба. Энээнэй 6,4 мянган тоннонь ГОСТ-ын эрилтэдэ хүрэхэгүй гэжэ элирүүлэгдээ. Тиихэдэ Хэжэнгын, Захааминай, Яруунын, Зэдын районой ажахынуудта ургаха шадалаараа тарилгын шанарта хүрэхэгүй үрэhэнэй тарhан горитойхон бии байhаар. Шанараараа бирагүй гэжэ тодорхойлогдоhон гэхэ гү, али ургаха шадалаараа hула үрэhэеэ үшөө дахин шалгажа, хатаажа илгаха гү, али энээнhээ hайн шанартай үрэhэнэй ороохоор hэлгэхэ хүдэлмэрээ эдэ үдэрнүүдтэ ябуулха болоно.

Шалгалтын дүнгүүдые эрэгэсүүлэн харахада, республикымнай ажахынуудта ондоо ороохо ургамалай гү, али бог буртагтай холигдоhон үрэhэ хүрэнгэ бии байна. Бүхыдөө хадагалагдажа байhан үрэhэнэй 23 процентнь элдэб холисотой байба. Иилгаа Хэжэнгын районо ондо энэ үрэhэн ехэ бии гэхэ гү, али 61 процент, Баргажанай районто — 41, Хурамханай районой ажахынуудта — 38 процент хүрэтэр буртагтай, ондоо ургамалай үрэhэнтэй холидоhон хүрэнгэ бии гэжэ тодорхойлогдоо. Тэрэшэлэн Захааминай районой горитой ехэ хүрэнгын ороhон бог буртагhаа hайнаар сэбэрлэгдээгүй байха юм. Тобшолбол, республикымнай олон районууд үрэhэ хүрэнгөө 100 процент сэбэрлэжэ илгаагүй. Бусадhаа hайн байдалтай Бэшүүрэй райондо дүрбэн процент үрэhэниинь бог буртагhаа сэбэрлэгдээгүй байгаа юм. Мүн Тарбагатайда 8 процент хэмжээнэй иимэ үрэhэн бии байба.

Республикымнай ажахынууд үрэhэ хүрэнгынгөө ороохо сэбэрлэжэ илгаха хүдэлмэрээ үни дүүргэнхэй гээшэ. Теэд hаяхан шалгалта үнгэргэхэдэ эмнэй, орёо нарин оньhон машинануудаар илгагдажа сэбэрлэгдэhэн ороохонойнь тарилгын шанарта хүргэгдөөгүй гэхэ гү, али бэлэхэнээр илгагдаха буртагтай холигдоhон байгаа. Жэшээлбэл, Баргажанай районой дүрбэн ажахыда, Загарайн районой 7, Мухар-Шэбэрэй районой хоёр ажахыда гэхэ гү, али республика дотор бүхыдөө 6,2 мянган тонно үрэhэн бэлэхэнээр илгагдаха буртагhаа сэбэрлэгдээгүйнь элирүүлэгдээ. Тиихэдэ Ивалгын райондо гансахан Оронгын совхоз 120 тонно үрэhэнэйнгөө ороохо машинаhаа илгажа сэбэрлээгүйнь тодоруулагдаа. Бог буртагтай, тарилгын шанарта хүрэхэгүй үрэhэ хүрэнгөөр тарилга хэжэ байдаг эдэ ажахынуудай мэргэжэлтэд ороохо таряанай ургасые саашадаа яаган дээшэлүүлхээр байhанаа бодомжолхо хэб, гайхалтай.

Хлагтын районой «Пограничный» совхозто үрэhэндэ хаагдаhан ороохононь 80 процентнь бог буртагтай байhан, тарилгын шанарта хүргэхэгүй байгаа юм. Энэ ажахы ороохо сэбэрлэхэ, илгаха, хатааха түхеэрэлгэнүүдээр республикын бусад ажахынуудhаа hайнаар хангагдаhан. Теэд совхоздо үрэhэндэ шанартай hайжаруулха анхарха мэргэжэлтэн үгы байба бшуу.

Сэлэнгын районой XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой ахамад агроном И. В. Миронова гүрэнэй үрэhэнэй инспекциин 260 тонно ошоhон үрэhэ хүрэнгэнь шанартай бэшэ … колхозой ахамад мэргэжэлтэ гүрэнэй үрэhэнэй инспекциин эрилтэнүүдые … өөрыгөө мэхэлжэ байhанаа баригдаа бшуу.

Мүнөө газаа дулааржа захалхадань үрэhэндэ хаагдаhан ороохоёо дахяад сэбэрлэжэ илгахын хажуугаар бүлеэн агаараар hалхитуулан хатааха хүдэлмэрээ эхилхээр болобо. Тэрэшэлэн шанараараа муу үрэhэнэй ороохо ондоо таряагаар hэлгэжэ абаха хүдэлмэри түргэдхэхэ хэрэгтэй. Юуб гэхэдэ, hэлгэжэ абаhан ороохо таряагаа түргэн болзорто сэбэрлэжэ, илгажа, тарилгын шанарта хүргэхэ эрилтэ табигдана ха юм.

Мүнөө республика доторнай олон жэлэй ногооной үрэhэ сэбэрлэжэ, тарилгын шанарта хүргэхэ хүдэлмэри урагшагүйдэнэ. Ушарынь хадаа ногооной үрэhэ эрхилдэг станци бии байгаа бүхы хүрэнгөө сэбэрлэжэ, тарилгын шанарта хүргэжэ бираагүй. Тиимэhээ ажахынууд бии байгаа үрэhэеэ станцида эльгээжэ байнгүй өөрынгөө аргаа боломжоор сэбэрлэхэ болоно.

Г. МАШКОВИЧ,
республикын гүрэнэй үрэhэнэй инспекциин ахамад агроном.

УУЛЗАЛГА БОЛОБО

Буряадай АССР-эй шэнээр hунгагдаhан арадай депутадуудтай уулзалга hаяхан республикын Министрнүүдэй Соведэй конференц-зал соо болобо. Тус уулзалгые Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. К. Шомоев нээжэ, шэнэ зарлалай Верховно Соведэй түрүүшын сессиидэ бэлэдхэлэй хабаатай асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхэ зорилго депутадуудта мэдээсэбэ.

Байгша оной мартын 4-дэ, мүн мартын 18-да болоhон hунгалтын үедэ бүхы дээрээ Буряадай АССР-эй арадай 155 депутат hунгагдаа. Үшөө 15 hунгуулиин округтууда арадай депутадууд тодорхойлогдоогүй байна. Гэбэшье мүнөөдэр эндэ сугларhан арадай депутадууд Буряадай АССР-эй Конституциин ёhоор ямаршье асуудал шиидхэхэ эрхэтэй гэжэ үгэ хэлэгшэ мэдээсэбэ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. К. Шомоев үнгэрhэн hунгалтын дүнгүүд тухай сугларагшадта хөөрэжэ үгөө. Мүнөө дээрээ hунгагдаhан арадай 155 депутадай 138-иинь түрүүшынхеэ hунгагдаа гэжэ мэдээсэгдэбэ. Депутадуудай бүридэлдэ 27 хүдэлмэришэд ба колхознигууд, 15 эхэнэр, хүдөө ажахын 15 мэргэжэлтэд бии гэхэ мэтээр тайлбарилжа үгөө. 8 үндэhэ яhатанай түлөөлэгшэд Буряадай АССР-эй арадай депутадуудаар hунгагдаhан байна.

Шэнэ зарлалай Верховно Соведэй түрүүшын сессиин hүүлшын шата апрелиин 19-дэ зарлагдаха, хоёрдохи шатань май hарада хүдэлмэрээ үргэлжэлүүлхээр хараалагдана гэжэ нүхэр Шомоев мэдээсэбэ.

Верховно Соведэй нэгэдэхи сессидэ бэлэдхэлэй хүдэлмэри ябуулха эмхидхэлэй комитет hунгагдаба. 29 хүнhөө бүридэhэн эмхидхэлэй комитедэй бүридхэлдэ республикын район бүхэнэй түлөөлэгшэд hунгагдаа.

Эмхидхэлэй комитедэй түрүүлэгшээр «Буряад үнэн» газетын редактор, Буряадай АССР-эй арадай депутат Р. Б. Гармаев hунгагдаа.

ШЭНЭ СОВЕДҮҮД ХҮДЭЛЖЭ ЭХИЛБЭ

Эдэ үдэрнүүдтэ районно, поселково, сомоной болон сельскэ Соведүүдэй сессинүүд дээрэ районно Соведүүдэй түрүүлэгшэнэр, тэдэнэй орлогшонор, районно Соведүүдэй гүйсэдкомуудай түрүүлэгшэнэр hунгагдаа гэбэл:

Баргажанай районно Соведэй түрүүлэгшээр С. Л. Гатапов, түрүүлэгшын орлогшоор Л. Р. Белоусова,

Яруунын районно Соведэй түрүүлэгшээр Д. Ч. Борсогоев, районой Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшээр В. Ч. Цыренжапов,

Мухар-Шэбэрэй районно Соведэй түрүүлэгшээр М. В. Рютин, түрүүлэгшын орлогшоор С. В. Иванов, районно Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшээр Л. Д. Турбянов,

Түнхэнэй районно Соведэй түрүүлэгшээр В. Ж. Сыренов, түрүүлэгшын орлогшоор И. Л. Болхонов, районно Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшээр А. Б. Бараев,

Хорин районно Соведэй түрүүлэгшээр Ц. Ж. Ширабдоржиев, түрүүлэгшын орлогшоор Н. Ц. Осорова, районно Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшээр А. И. Бузин,

Хэжэнгын районно Соведэй түрүүлэгшээр К. Д. Лубсандоржиев, түрүүлэгшын орлогшоор С. Р. Баяндуев, районно Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшээр В. Г. Котов,

Хяагтын районно Соведэй түрүүлэгшээр А. Г. Нечаев, районно Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшээр В. Д. Бадмацыренов,

Захааминай районно Соведэй түрүүлэгшээр В. Д. Порхоев, түрүүлэгшын орлогшоор В. Г. Лаптев, районно Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшээр Б. Ц. Семенов,

Тарбагатайн районно Соведэй түрүүлэгшээр В. И. Трофимов, түрүүлэгшын орлогшоор С. П. Трифонова, районно Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшээр Н. А. Шишмарев hунгагдаа.

…ДАЛЫНЬ АДЛИ БЭШЭ

…районда хабарай …бэлдэхэ хүдэлмэри …шалгагдана. Жэшээл-…нэрэмжэтэ колхо-…«Шанаа» коопера-… рилагданхай. Хабартаа шанаагайхид үдэртөө таряагаа тариха, харин hүниндөө газарайнгаа хүрьhэ элдүүрилжэ бэлдэхэ юм. Кооперативай гэшүүд недондо 600 гектар сэбэр паар, 700 гектар намарай паар бэлдээ юм. Полевой стан дээрэ механизаторнууд түлеэ бэлдэхэжэ, гэр байраяа түхеэрээ.

Байгша ондо Шанаагай механизаторнууд недондонойнгоо амжалта батадхажа, районой түрүү бригадын нэрэ хүндые хамгаалха эрмэлзэлтэй. Үнгэрэгшэ, 1989 оной дүнгөөр нютагай таряашад АПЮ-гой эүгhөө «Беларусь» түхэлэй тракторaар шагнагдаа hэн.

«Маяк» колхоздо хабарай тарилгада бэлэдхэл унжагайрна. Мүнөө механизаторнууд өөhэдынгөө хүсөөр заhабарилагдаhан машина, техникээ дахяад шалгана.

Далахайн, Гужарай отделенинүүдтэ хүдөө ажахын машина, техникэ hаланагар хадагалагдадаг гэхын аргагүй. Гужарай отделениин тракторна тарян ажалай бригадада бригадир томилогдоогүй байhаар.

В. АРДАНОВ,
хүдөө бэшэгшэ.

Малай үбэлжэлгэдэ — шанга шалгалта

…ХЭШЭЭЛНҮҮДЭЙ БАЙБАШЬЕ

…«Дружба» … ажалаа абажа, hайнаар түлжүүлхын тула эршэтэйгээр ажаллажа байнхай. Энэ хараа бодолоо бэелүүлхэньшье дамжагүй. Юуб гэхэдэ, hүүлэй мэдээгээр 600 хурьгатай болонхой.

— Бэлшээриин талаар ехэл бирагүй газарта байрладаг дээрэhээ, хониднай hайн шэлэжэ үрдидэггүй. Түхэрэн жэлээрээ нэгэл газар тээшэнь түуха баатай болонобди. Тиигээдшье мүнөө үбэл манай тэжээл хомор байгаа,— гэжэ К. Л. Содбоев ажалайнгаа эгээл «үбшэнтэй» асуудал тухай хөөрөө hэн.

Буусыень тойроод сабшалангай, таряалангай газарнууд нэмжынэ. Уридшалжа бодомжолонгүй, дээрэhээ ерэhэн захиралта дүүргэхын тула газар дайдаяа хаа хаанагүй хахалhанаймнай аша мүнөө харагдажа байна ха юм.

— hайн бэлшээритэй газарта хони хараа hаа, ажалдамнай хэды хүнгэн байха hэм даа. Тобир тарган хонидые түрүүлхэдэ, хурьгадыньшье hайнууд байха ха юм. Бидэ мүнөө хонидые түрүүлхэдээ, хурьгадыень харууhалхын хажуугаар, ехэ хонидыень харууhалха баатай болонобди. Хүшэ багатай хонид хээлидээ диилдэхэеэ hанана ха юм,— гэжэ Мая Бадмаевна хөөрэлдөөндэ оролсоо бэлэй. Үнэхөөрөөшье бэлшээри муутай газарта мал хараханаа хүшэр юумэн юун байхаб? Тиимэhээ бэрхэшээлнүүдэй хэды олоншье hаа, эдэ хонишодой үнэн сэхээр, урэ дүнтэйгөөр хүдэлхые оролдодогынь бахархамаар байна.

Нигүүлэсхы сэдьхэл тухай hүүлэй үедэ олоор хэлсэдэг болонхой гээшэ ааб даа. Харин Содбоевтоной бүлын үнэхөөр hайн hайхан сэдьхэлтэй байhан тухайнь эндэ тогтолтой. Энэ айлайхи табан үхибүүтэй юм. Тиигэбэшье хажуудань оршодог Шулуутын хүүгэдэй байшанда байhан ород хүбүүе үргэжэ абаhан байна.

— Эдигнай мүнөө Улаан-Үдэдэ шофёрой курсада hурана. Гарагай долоон бүхэндэ яража гэртээ ерэдэг. Шулуутын хүүгэдэй байшанда hурадаг байхадаа, манайда ходо ерэдэг байhан юм. Тиигээд лэ эжэлшээ бшуу. hургуулияа дүүргээд: «Хайшаа ошохобиб, таанадаараа байхамнил»,— гэхэдэнь, ехэ хүбүүн болгожо абаабди,— гэжэ Мая Бадмаевна хөөрөө бэлэй.

Г. ДАГБАЕВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Татьяна Тубшиновна, Мая Бадмаевна, Константин Лубсанович Содбоевтон.

Авторай фото.

СССР-эй Верховно Соведэй гурбадахи сесси

РЕФЕРЕНДУМЭЙ ДҮНГҮҮДЭЭР...

СССР-эй бүридэлhөө союзна республикын гаралгада хабаатай асуудалнуудые шиидхэхэ гурим тухай Хуулиин хоёрдохи уншалгые зүбшэн хэлсэлгэ апрелиин 3-да СССР-эй Верховно Соведэй Национальностьнуудай Соведтэ хоёр долоон хоногой урда тээ үнгэргэгдэhэн түрүүшын уншалгаhаа дутуугүй бурьялма хурсаар үнгэрбэ.

Хуулиин проектые заhаhан хүдэлмэриин комисси тэрэнэй текстдэ горитой хубилалтануудые оруулhан байгаа. Тэрэнэй түрүүлэгшэ **Г. С. Таразевичэй** хэлэhэнэй ёhоор, түрүүшын шатын үедэ хэлэгдэhэн 50 гаран ажаглалта, дурадхал хараадаа абахые оролдобо. Тусхайлбал, референдумэй hүүлээрхи дамжан оролгын шата тухай статья тодорхойлогдоо. Республикын газар дээрэ проектын үндэhөөр союзна Конституци болон хуулинууд хүсэндөө байха ёhотой. Хэрбээ референдумэй дүнгүүдээр СССР-эй бүридэлhөө союзна республикын гараха тухай шиидхэбэриин баталагдан абтаагүй hаань, шэнэ вариант тай зохилдуулан, энэ асуудалаар шэнэ референдум урдахи референдумhээ хойшо арбан жэлэй үнгэрhэн хойно зарлагдаха аргатай. Нүгөө талаhаа, республикын гүрэнэй засагай дээдын зургаанай үүсхэлээр гү, али тэрэнэй газар дээрэ саг үргэлжэ ажаhуудаг ба СССР-эй Хуулиин үндэhөөр дуугаа үгэхэ эрхэтэй СССР-эй эрхэтэдэй арбанай нэгэ хубиин дурадхалаар СССР-эй бүридэлhөө союзна республикын гараха тухай шиидхэбэриие баталhан референдумые дахинаа үнгэргэхэ тухай дүрим баталагдаа. Референдум үнгэргэхэ үедэ идхалга хэхэнь хоригдоно, үндэhэ яhатадай бүлэг бүлэгөөрөө ажаhуудаг нютагуудта дура хүсэлэнгөө мэдүүлэлгын үрэ дүнгүүд амяараа хараада абтана.

Гараха тухай шиидхэбэри баталан абахын тула хүн зоной хубитые дүрбэнэй гурбан хуби хүрэтэр олошоруулха тухай, хэрбээ hүүлшынхинь таhарагшадай тала баригшадай шиидхэхы олонхиие үгэжэ шадаагүй hаань, референдум үнгэргэхэ үүсхэл гаргаhан республикын парламентые тарааха тухай зарим депутадуудай дурадхалнуудые хүдэлмэриин комисси заhабаринуудай тоодо баталан абабагүй.

Г. С. Таразевичтэ үгтэhэн олон тоото асуудалнуудые хаража үзэхэдэ, заhагдаhан проект бүхы хүнүүдэй hанааень заhабагүй. Энэ документ «дан зөөлэхэн» байна гэжэ депутадуудай зарим хубинь мэдүүлнэ, нүгөөдүүлынь тэрэниие «айхабтар хатуу шанга» байна гэжэ тоолоно. Грузиин депутадууд проектые буруушаажа дуугаа үгэхэ, «СССР-hээ республиканuудые гаргахагүй тухай Хуули тухай» эндэ хэлэгдэнэ гэжэ **Т. П. Буачидзе** тэмдэглээ. Парламент үйлэ хэрэгүүдэй мүрөөр ябана, оршон байдалые хинанагүй гэжэ хуулиин проектые зүбшэн хэлсэлгэ үшөө дахин гэршэлбэ гэжэ депутат **Г. С. Игитян** хэлэбэ. Федераци доторой шэнэ харилсаануудай үндэhэ hууринуудые тогтоодог хуулинуудай баталагдан абтаагүй байhан эрхэ байдалда республиканuудай гараха тухай документые зохёожо абаха гээшэ яараhан хэрэг болоно, минии hанахада, эгээлэй юрын ушар ёhондо зүрюу байна гэжэ тоолоно. Энэ хуули хадаа үнэхөөрөөшье гээгдэшоо гэжэ **Б. В. Коган** хэлэбэ. Эгээл энэ ушар бури эршэмтэйгээр, улам түргөөр ажалаа ябуулхыемнай баадхана гэжэ тэрэ тоолоно.

Үгэ булялдаата хөөрэлдөөнэй hүүлээр Национальностьнуудай Соведэй гэшүүд хуулиин проектые статья статьягаарнь зүбшэн хэлсэжэ захалба. Заhабаринуудай тиимэ ехээр оруулагдаагүйшье hаань, олонхиин дуугаар документ hайшаагдаhан байгаа. Заhабари оруулагдаа. Тэрэнэй үндэhөөр гараха болоhон республика эрхэтэдые республикаhаа газаашань нүүлгэлгын бүхы гаргашануудые даажа абаха ёhотой. Республикын гараха тухай шиидхэбэриие баталhан референдумые дахинаа үнгэргэлгын гурим батадхагдаа. Тэрэ дамжан оролгын табан жэлэй үеын hүүлшын жэлдэ имагтал нэгэ дахин үнгэргэгдэхэ аргатай.

Союзай Соведэй түрүүлэгшые hунгалгын гурбан үдэрэй ябуулга дүүрэбэ. Эсэсэй эсэстэ палата түрүүлэгшэтэй болоо. «Известия» газетын ахамад редактор И. Д. Лаптев тэрэнэй түрүүлэгшээр hунгагдаба. Этигэл найдал үзүүлhэнэйнь түлөө тэрэ баяр баясхалан хүргөөд, Союзай Соведэй хүдэлмэридэ үгээ ойлголсоhон, эбтэй эетэй, үрэ түгэс хүдэлмэридэ энэ тушаалда дэбжүүлэгдэhэн бусад хүнүүдэй зүгhөө союзнигуудтай байха аабза гэжэ найдажа байhанаа мэдүүлээ.

Палатын гэшүүд онсо байдалай хуули гурим тухай Хуулиин проектые хоёрдохи уншалгаар зүбшэн хэлсэбэ. Урда тээхэнэнь тэрэ Национальностьнуудай Соведтэ hайшаагдаhан байгаа. Энэ хуулиин проектые статья статьягаарнь зүбшэн хэлсэhэнэй hүүлээр баталан абаба. Толилогдоhон сагhаа хойшо тэрэ мүн лэ хүсэндөө орохо юм.

СССР-эй Верховно Соведэй гэшүүд гарагай дүрбэндэ палатануудай ами амяараа засаданинуудта сугларха байна.

КПСС-эй ЦК-гай Россин бюродо

КПСС-эй ЦК-гай Россин бюрогой заседани апрелиин 3-да боложо, Россин партийна конференцидэ бэлэдхэлэй асуудалнууд тэрээн дээрэ зүбшэн хэлсэгдээ. Зохихо партийна комитедүүдэй пленумүүд дээрэ hунгагдаhан (организаци бүхэнhөө нэгэ) хизаарай областной, окружной партийна организацинуудай түлөөлэгшэдэй тооhоо бүридүүлэгдэhэн Россин партийна конференциин бэлэдхэлэй комитедэй гэшүүд тэрээндэ хабаадаhан байгаа. Россин Федерациин хүдэлмэришэд, таряашад, интеллигенциин түлөөлэгшэд, партийна хүдэлмэрилэгшэд комитедэй гэшүүдэй тоодо ороно. Партийна эхин, цеховэ организацинуудай секретарьнар, партгрупоргнууд тэрэнэй бүридэлэй гурбанай нэгэ хубиhаа дээшэнхинь болоно.

КПСС-эй ЦК-гай секретарь Ю. А. Манаенков заседани дээрэ мэдээсэл хэбэ. КПСС-эй Челябинскэ обкомой секретарь Ю. М. Александрович, КПСС-эй Курскэ обкомой нэгэдэхи секретарь А. И. Селезнев, Ленинградай эрдэмэй-үйлэдбэриин «Авангард» нэгэдэлэй парткомой секретарь В. А. Тюлькин, «Советская Россия» газетын ахамад редактор В. В. Чикин, Новосибирск хотын КПСС-эй Советскэ райкомой нэгэдэхи секретарь В. А. Миндолин, Дагестанай электротермическэ түхеэрэлгын заводой слесарь-хабсаргагшадай бригадир М. А. Гасанов, КПСС-эй Горьковско горкомой секретарь А. С. Арапов, Улаан-Үдын локомотив-вагон заhабарилгын заводой электро-хабсаргагша Н. Ж. Бурцев, Воронежой эрдэмэй-үйлэдбэриин «Электроника» нэгэдэлэй парткомой секретарь Г. И. Грищук, КПСС-эй Ленинградска обкомой ба горкомой нэгэдэхи секретарь Б. В. Гидаспов, Эрхүүгэй авиационно үйлэдбэриин нэгэдэлэй слесарь-хабсаргагша Н. Х. Любимов, КПСС-эй Вологодско обкомой нэгэдэхи секретарь В. А. Купцов, Томскын гүрэнэй университедэй парткомой секретарь Ю. В. Петров, РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ В. И. Воротников, «Ижевскэ механическа завод» гэжэ үйлэдбэриин нэгэдэлэй парткомой секретарь Г. В. Сивец мэдээсэлые зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадаhан байгаа.

Россин партийна конференциие 1990 оной июниин 19-дэ Москва хотодо үнгэргэхэ шиидхэбэри заседани дээрэ баталагдан абтаа. Конференцидэ бэлдэхэ талаар гол хэмжээ ябуулгануудай түсэб зүбшэн хэлсэгдэжэ, гол түлэб hайшаагдаба. Бэлэдхэлэй комитедэй гэшүүдhээ хүдэлмэриин бүлэгүүд байгуулагдаа. Тусхайлбал, Россин партийна конференци дээрэ зүбшэн хэлсэгдэхэ ёhотой асуудалнуудаар партийна организацинуудай, коммунистнуудай hанамжануудые, дурадхалнуудые шэнжэлхэ, согсолхо тусхай комисси бүридүүлэгдээ.

М. С. Горбачев заседани дээрэ үгэ хэлэбэ.

(ТАСС).

ЛИТВАГАЙ КОМСОМОЛОЙ ХАНДАЛГА

ВЛКСМ-эй 35 мянганhаа дээшэ гэшүүдые зэргэнүүдтээ нэгэдүүлдэг Литвагай залуушуулай ленинскэ коммунис союзай съездын үмэнэhөө тэрээндэ хабаадагшад СССР-эй Президент М. С. Горбачевто иимэ мэдүүлгэтэйгээр хандаба:

«Республика доторoo бодото засагаа гартаа абаhан «Саюдисай» хүтэлбэрилэгшэдэй шэлэhэн зам хёмороо зүришэлдөөндэ, эгээл аюултай, ой ухаанда орошогүй түгшүүрилдэ хүргэхэдөө болохо байна гэжэ Литвагай Совет Социалис Республикада hүүлэй долоон хоногуудай үйлэ хэрэгүүд тодоор элирхэйлэн хэруулба. Литвагай ССР-эй Верховно Соведтэ ородог хэдэн арбаад хүнүүд нэгэ шиидхэбэри абажа, олон зуугаад мянган хүнэй хуби заяае буруу hүргөө. Литвада болоhон юумэн хадаа hүүлэй жэлнүүдэй үйлэ хэрэгүүдэй хуули ёhото үрэ дүн мүн. Гэбэшье энэнь бусад республиканuудта эгээл ехэ уридшалан hануулга гээшэ. Тэрэнэй үндэhөөр бидэ, Ленинскэ комсомолой гэшүүд, КПСС-эй гэшүүд болон Литвагай ССР-эй Верховно Соведэй мүнөөнэй бүридэлэй политикые буруушаадаг бүхы хүнүүд уголовно харюусалгада хабаадуулагдахадаа болохо байнабди.

Дээрэ хэлэгдэhэндэ үндэhэлэн, Танда, ССР Союзай Президентдэ, иимэ дурадхалтайгаар ханданабди:

1. Литвагай ССР-эй газар дээрэ СССР-эй Хуулинуудые бэелүүлхын тула Литвагай ССР-тэ Президентын сэхэ хүтэлбэрилгые тоггоохо.

2. Энэ хандалгые олониитэдэ мэдээсэлнүүдые тараадаг хэрэгсэлнүүдээр, радио ба телевиденеэр дамжуулхыетнай гуйнабди».

(ТАСС).

ХАНДАЛГАДА ХАРЮУ ҮГТӨӨГҮЙ БАЙhААР

ВИЛЬНЮС. (ТАСС). СССР-эй Президентын хандалгада Литвагай ССР-эй Верховно Соведэй харюуе ороной бүхы ажалшадтай хамта Литвагай хүн зон хоёрдохи үдэрөө хүлеэжэ байhаар. Гэбэшье апрелиин 3-да энэ асуудал шиидхэгдэбэгүй.

Олонхи депутадуудай hанамжын ёhоор, министрнүүдэй кабинедые бүридүүлжэ түгэсхэхэ гээшэ мүнөө гол шухала байна. Парламентын хүдэлмэриин бүхы үдэр эдэ асуудалнуудые шиидхэлгэдэ гараба. Сесси республикын худалдаа наймаанай министрые томилоо, Литвагай радио болон телевидениин правлениин бүридэлые баталаа, тэрэнэй уялгануудые правительствын тусхай департаментда дамжуулгатайгаар Хизаарые хамгаалгын министерствые бусад министерствэнүүдэй списокhээ гаргажа, правительство тухай хуулида хубилалтануудые оруулаа.

СССР-эй Президентдэ үгтэхэ харюу тушаа хэлэхэ болоо hаа, үглөөгүүр комиссида бэшэгэй проект дээрэ хүдэлмэри үргэлжэлүүлэгдэхэ, удаань үдэшын пленарна заседани дээрэ тэрэниие баталан абахаар түсэблэгдэнэ. Гэбэшье энэ асуудалаар болоhон үгэ булялдаата хөөрэлдөөн дээрэ Литвагай Верховно Соведэй баталан абаhан шиидхэбэринүүдые болюулжа болохо байhан тухай депутадуудай нэгэниинь шье хэлэбэгүй.

СОНОСХОЛ

Апрелиин 6-да Политическэ гэгээрэлэй байшангай Ехэ зал соо хотын лекторниин (буряад хэлэн дээрэ) ээлжээтэ хэшээл «Буряад ороной түүхын «сагаан толбонууд» гэhэн темээр үнгэргэгдэхэнь.

Лекторнууд:

САНЖИЕВ Гармажап Лудупович — БИОН-ой ахамад эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшэ, түүхын эрдэмэй доктор, профессор,

БАТУЕВ Бато Бадмаевич — ВСГИК-эй кафедрые даагша, түүхын эрдэмэй доктор, профессор,

БАЗАРЖАПОВ Владимир Батомункуевич — ВСТИ-гэй профессор, түүхын эрдэмэй доктор.

Лекци 18.00 часта эхилхэ.

Буряад ороной түүхээр hонирходог бүхы хүнүүд уригдана.

КПСС-эй ЦК-гай мартын (1989 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө

Партиина ажабайдал: тобшо мэдээсэл

ШЭНЭ АМИСХАЛ ХЭРЭГТЭЙ

КПСС-эй Хэжэнгын райкомой ээлжээтэ бюрогой заседани боложо, тэрээн дээрэ «Хубилган шэнэдхэлгын ябасые харуулха талаар «Хэжэнгын гол» газетын редакциин хүдэлмэри тухай» асуудал зүбшэн хэлсэгдэбэ.

«Хэжэнгын гол» газетын коллектив, КПСС-эй XXVII съездын, партиин Бүхэсоюзна XIX конференциин шиидхэбэринүүдые ажабайдалда бэелүүлэн, хубилган шэнэдхэлгын ябасые харуулха, арбан хоёрдохи табан жэлэй социально-экономическа зорилгонуудые бэелүүлхэ талаар районой ажалшадай хүсэ шадал элсүүлнэ гээд партиин райкомой бюро тэмдэглэбэ.

hүүлэй үедэ «Арендна подряд: тэрэнэй түрүүшын алхамууд», «Ажахы эрхилэлгын шэнэ онол арганууд», «Ажахые эрхилжэ hуранабди» гэхэ мэтын шэнэ ниитэ гаршагууд газетын хуудаhанууд дээрэ бата hуурияа олоо. Тэдэнэй ашаар үйлэдбэри дээрээ экономикын шэнэ онол аргануудые нэбтэрүүлхэ, дутуу дундануудые усадхаха талаар бага бэшэ юумэн хэгдээ. Газетэдэ саг үргэлжэ «Арадай хиналтын хуудаhан», «Сасуутан», «Хүн ба хуули» гэhэн тусхай хуудаhанууд толилогдоно.

Гэхэтэй хамта газетын редакциин хүдэлмэридэ горитой дутуу дунданууд дайралдана, хубилган шэнэдхэлгын үе сагай эрилтэнүүдээр табигдаhан асуудалнуудта хүсэд харюусажа шаданагүй. Экономико болон олониитын ажабайдалые хүсэд дүүрэнээр харуулhан материалнууд хомор. Газетын хуудаhануудта толилогдоhон зарим зүйлнүүд шанарайнгаа талаар сагай эрилтэдэ харюусанагүй, «халюухайдан» гараhан шэнжэтэй байдаг гэжэ партиин райкомой бюро зааба.

Үнгэрэгшэ жэлэй хугасаа соо газетын хуудаhануудта толилогдоhон материалнуудые шүүмжэлэн хаража үзөөд байхада, газетын редакциин коллектив хүдөө бэшэгшэдтэ түшэглэжэ, бии байгаа олон арга боломжонуудаа хэрэглэжэ шадаагүй гээд hанахаар байна. Партиина, профсоюзай, комсомолой ажабайдал харуулhан материалнууд хомор гээд тэмдэглэгдээ. Эдэ бүгэдэhөө гадуур очерк, зураглал, публицистикэ гэхэ мэтэ бэшэгдэнэгүй. Тиимэ жанрнуудаар бэшэхээр хүнүүд редакциин коллектив соо бии. Тэрэшэлэн редакциин коллектив хүдөө бэшэгшэдтэй нягта холбоо барисаагүй байhаар.

Газетын нүүдэл редакциин хүсөөр хэгдэhэн материалнууд, мүн түрүү дүй дүршэлэй хуудаhанууд ямаршье гуримгүйгөөр эмхидхэгдэнэ гэжэ бюро дээрэ хэлэгдэбэ. Тиихэ зуура газетын редактор Б. Б. Бальжинимаев, партиина организациин секретарь Л. Б. Гомбоев редакциингаа таhагуудай хүдэлмэриие гуримшуулан hайжаруулха, хүдөө бэшэгшэдтэй холбоо барисаа бэхижүүлхэ талаар урдаа табигдаhан зорилгонуудые хүсэд hайнаар, харюусалгатайгаар бэелүүлнэгүй гээд партиин райкомой бюро тогтоол соогоо тэмдэглэбэ.

Хүдөө бэшэгшэдтэй нягта холбоо барисаа байгуулангүйгөөр, мүнөө бэелүүлэгдэжэ байhан хубилган шэнэдхэлгын зорилгонуудые газетын хуудаhанууд дээрэ hайнаар харуулхань бэрхэтэй. Тиимэhээ газетын хүдэлмэрилэгшэд хүдөө бэшэгшэдтэй, залуушуултай нягта холбоотойгоор ажаллажа, өөрынгөө хүнгэн бэшэ хүдэлмэридэ шэнэ сагай шэдитэ амисхал оруулха зэргэтэй гээд hанагдана.

Б. ЭРДЫНЕЕВ,
КПСС-эй Хэжэнгын райкомой дэргэдэхи партиина комиссиин түрүүлэгшэ.

УРАГШАА hАНААТАЙГААР, ЭДЭБХИ ҮҮСХЭЛТЭЙГЭЭР...

Манай «Улаан-Туяа» совхозой коллектив ябажа байгаа энэ табан жэлэй хугасаа соо яhала амжалтатай хүдэлжэ ябана. Бидэ урдаа табигдаhан зорилгонуудаа жэншэдгүй hайнаар бэелүүлхые оролдонобди. Үнгэрэгшэ 1989 оной туршада ажахын бүхы hалбари дээрэ муу бэшэ үрэ дүнгүүд түйлагдаа. Хүдөө ажахын продукцинуудые үйлэдбэрилхэ, мүн тэрэниие гүрэндэ тушааха талаар даабаринууднай амжалтатай дүүргэгдэжэ, ажахын гэшүүдэй хүн бүхэнэй сэдьхэл ханаагаа, баясуулаа гээшэ. Үбhэ тэжээл, ороохо таряа хуряалгаар мүн лэ түсэбүүднай бэелүүлэгдэhэн, энэ жэлэй малай үбэлжэлгые гарза хоролто багатайгаар үнгэргэхэ арга боломжо бии болгогдоhон байна.

Нёдондо жэлдэ механизаторнууднай дүн хамтадаа 25.696 центнер ороохото ургамалнуудай ургаса хуряажа абаа. Энэмнай хараалагдаhан түсэбhөөмнай 12.436 центнерээр дээшээ болоно. Иигэжэ бидэ таряалангай талмайн гектар бүриhөө дунда зэргээр 10,2 центнер ургаса абаха hаа, ган гасуур болоhон 1989 ондо тэрэнээ 14,8 центнертэ хүргэжэ шадаа hэмди.

Сабшалангууд дээрэhээмнай мүн лэ баян ногоон суглуулагдажа абтаа. Түсэбтэ даабаримнай 118 процент дүүргэгдэhэн байна. Сабшалан дээрээ тодорхой хүдэлмэри ябуулдаг болоhонhоомнай хойшо үбhэ ногооной ургасань урда жэлнүүдэйхидэ орходоо, холо дээшэлүүлэгдээ. Эдэ амжалтанууд манай механизаторнуудай гарай үрэжэл hайжаруулха талаар ажал ябуулhанай ашаар түйлагдаа гэхэдэ, алдуу болохогүй. Гурбадахи жэлээ үйлэдбэридөө түрүү онол аргануудые хэрэглэдэг, ажахын гүйсэд тоосоондо ороhон Цыван-Доржо Дондокович Дондоковой хүтэлбэрилдэг таряан-ажалай бригадын гэшүүд арендна подрядай гуримаар ажалаа эмхидхэн ябуулhанай ашаар үндэр дүнгүүдые түйлэдаг болонхой. Эндэ дүн хамтадаа 12 механизатор ажалладаг юм. Эдэнэрнай даажа абаhан техникэдээ, мүн газартаа бодото эзэд болонхой. hайнаар үтэгжүүлэгдэhэн, эгдүүрилэгдэhэн таряалангуудайнь талмайнууд үндэр ургаса үгэжэ, эзэдэйнгээ сэдьхэл ханаана ха юм.

Манай совхозой үхэршэд болон хонишод, адуушадшье тушаалта газар бүхэндөө габьяатайгаар хүдэлhэндөө тогтууритай амжалтануудые түйлэнэ. Эдэ нүхэдэй аша оролдолгоор гүрэндэ мяха, ноохо тушааха даабаринууднай саг соогоо бэелүүлэгдэhэн гэжэ онсолхо хэрэгтэй.

1989 ондо бидэ совхозооро 3583 центнер мяха гүрэндэ тушаагаабди. Энэмнай түсэбhөө 729 центнерээр ехэ болоно. Хэрбээ урзанда жэлэйхидэ сасуулбал, 315 центнерээр дээшээ гээд хэлэлтэй.

Ноохо тушааха даабаримнай 101 процент дүүргэгдэhэн гэхэ гү, али бүхыдөө 176 центнер «сагаан алта» Улаан-Үдын фабрикада эльгээhэн байнабди.

Манай малшадай дундаhаа механизатораар хүдэлhэн, хоёр жэлэй саада тээ үхэрнүүдэй гүүртэ даажа абаhан Вячеслав Цырен-Доржиевич Лубсанов тухай онсолон тогтохоор. Тэрээнтэй суггаа Александр Гомбоевич Аюров, Амгалан Цыдыпович Базаров гэгшэд хүдэлдэг юм. Эдэ хоёрнай баhал механизатор мэргэжэлтэй хүнүүд болоно.

Арендна онол аргаар хүдэлдэг тус бригада мүнөө Зүүн-Наринай Горхон гэжэ газарта үбэлжэжэ байна. Тэдэндэ 250 толгой эбэртэ бодо мал даалгагдан үгтэнхэй юм. Эдэнэр эрэ буруунуудые даажа абаад, үбэлэй-зунай hарануудай хугасаа соо тэдэнээ таhалгаряагүй hайнаар харууhалан, хүндэ шэгнүүртэй болгоhон хойноо мяханай комбинадта тушаадаг заншалтай байха юм.

Нёдондо жэлдэ энэ шахан таргалуулгын гүүртэhээ мяханай комбинадта эльгээгдэhэн малай толгой бүриин шэгнүүр 400 килограммда хүргэгдэhэн байна. Иимэ эрхим үрэ дүн хадаа малшадай хүдэлмэридөө эзэн ёhоор хандадагыень үшөө дахин элишэлжэ үгэнэ.

Арендна онол аргаар хүдэлдэг энэ коллективнай 56 гектар сабшалангай, 10 гаран гектар таряалангай газар даажа абанхай. Мүн «ЮМЗ» түхэлэй трактор, косилка болон тармуур хүсэд хүрэхөөр үгтэнхэй юм.

Совхоз доторнай hүүлэй жэлэй хугасаа соо 1 миллион 465 мүнгэн түхэригэй элдэб барилгын хүдэлмэри ябуулагдаа. Энэмнай ветерануудай байха гэр, фельдшерскэ пункт, промышленна эд бараа худалдаха магазин, библиотекэ болоно. Тэрээнhээ гадуур 840 толгой эбэртэ бодо малай байха бэйра ашаглалгада тушаагдаа hэн. Хоёр бүлын байха 2 гэр, нэгэ бүлын байха 3 гэрнүүд бодхоогдожо, баяр ёhололой оршон байдалда толлогдоо.

Бултанай мэдэхээр 1989 ониие энэрхы сэдьхэлэй жэл болгое гэжэ СССР-эй арадай депутадууд нэгэдэхи съезд дээрэ оло дахин хэлээ бэлэй. Тэрээниие мартажа болохоор аал?! Үгыл ааб даа. Бидэ энэ талаар хамтын байра бодхоогоо hэмди. Мүнөө манай ветерануудай энэ байрада 12 наhатайшуул ажаhуудаг юм. Тэдэнэрнай бултадаа үндэр наhатай болоhон хүнүүд гээшэ.

Наhаараа ажал хэhэн, мүнөө хүгшэржэ үтэлhэн эдэнэр жаргаха дүүрэн эрхэтэй. Тиимэhээ бидэ эдэниие өөрынь гэртээ байhандал адляар байлгаха гэжэ оролдонобди.

Үндэр наhатайшуулай хойноhоо харууhалалга hайнаар эмхидхэгдэнхэй. Врачнууд, фельдшернүүд саг үргэлжэ тэдэниие үзэжэ, эмшэлнэ. Бэеынь элүүрэй хойноhоо тусгаар хиналта хэгдэдэг.

Ветерануудай байрада дулаан, сэбэр. Тэндэнь үдэр бүхэндэ газетэ, журналнууд асарагдана. Нүүдэл библиотекэшье, телевизоршье, радиошье бии юм.

Ажахыгаа саашадань хүгжөөхын тула барилгын хүдэлмэри үшөөл урагшатайгаар эмхидхэн ябуулха ёhотой болонобди.

Энэ жэлдэ нэгэ бүлын 2, мүн хоёр бүлын байха гэрнүүдые шэнэ модоор бодхоожо, ашаглалгада оруулха хараатайбди. Тиихэ зуураа 100 үнеэнэй, мүн тэды шэнээн тугалнуудай байрануудые барюулхаар түсэблэнхэйбди. Иигэжэ бидэ совхоздоо үнеэдтэй болоходоо, үдэр бүхэндэ тоhоной заводто hү тушаажа, олзо оршо оруулдаг болохо гэhэн хүсэлэнтэй ажалаа ябуулжа байнабди.

Манай совхозой коллектив урдаа табигдаhан зорилгонуудаа сүм дүүргэжэ, ажахынгаа олзо оршо оруулалгые дээшэлүүлхэ хэрэгтэ хамаг хүсэ шадалаа зорюулан, урагшаа hанаатайгаар, эдэбхи үүсхэлтэйгээр ажаллаха байhанаа мэдүүлнэбди.

Ч. БАНЗАТОВ,
Ярууна районой «Улаан-Туяа» совхозой директор.

Малай үбэлжэлгэ—шанга шалгалта

БАЛЬЖУРОВТАНАЙ БАТА АЛХАМ

Далаад гаран онуудай үеэр Хара-Шэбэрэй Кировэй нэрэмжэтэ колхозой ахалагша хонишон Бата-Нима Бальжуровай түйлаhан ажалайнь габьяа бүхы округ дотороо мэдээжэ болоо hэн. Долоон жэлэй саада тээ Бата-Нима хүбүүниинь эсэгынгээ эрхилжэ ябаhан ажал хэрэгые халан абажа, малшаугайнгаа намтарые найдамтайгаар үргэлжэлүүлhэн байна. Мүнөө Бата-Нима Бальжуров Кировэй нэрэмжэтэ агрофирмын эгээл дүршэлтэй, түрүү малшадай зэргэдэ орожо шадаа.

1988 ондо Ага нютагта сагай улерил тиимэшье hайн гэхээр байгаагүй. Июнь hарын эсэс болотор дуhалшье бороо оронгүй, үбhэ ногооной гарасада ехэл муугаар нүлөөлhэн байха юм. Иимэ бэрхэшээлтэй үе сагта залуу хонишон Бальжуровтан урда жэлнүүдтэ нөөсэлжэ хадагалhан тэжээлээ зүлгэ ногооной гаратар малдаа эдюулжэ, байгаалиин бэрхэшээлые ядамаггүйхэн гаталжа гараа бэлэй. Үбэлэй hарануудта хүсэ шадалтайгаар ондо ороhон хонидынь хабарай, мүн зунай хашалан сагые хашалгүйхэн дабаhан байна. Тэрэл жэлээ энэ малшанайхи зуун эхэ хонин бүриhөө дунда зэргээр 115 хурьгадые абажа, тэдэнээ тобир тарганаар түлжүүлжэ, зүлгэ ногоон дээрэ гаргаhан, мүн толгой бүриhөөнь 4,3 килограмм ноохо хайшалhан габьяатай.

1989 ондо сагай улерил жэгтэй hайн байгаа гээшэ hэн ааб даа. Байгаалиингаа ашыень харюулжа хонишон Бальжуровтан урда жэлэйнгээ үрэ дүнгүүдые улам арьбадхажа шадаба. Тодорхойлходо, тэдэнэр гэр бүлөөрөө зуун эхэ хонин бүриhөө 133 хурьгадые абажа тэдэнээ намарын бүрин бүтэнөөр түрэл ажахыдаа тушаагаа hэн. Хонидойнгоо толгой бүхэнhөө дундэ зэргээр 3,8 килограмм ноохо хайшалба. Угаагдаhан ноохоной гарасань угаа hайн байба. Үнгэрэгшэ жэлэй дүнгөөр ахалагша хонишоной даадаг бригада ажахыдаа нилээд горитойхон ашаг олзо оруулхын хажуугаар мүн өөhэдөөшье гарзатаагүй. «Мал харууhалха — ама тоhодохо» гэhэн буряад арадай сэсэн үгэ бии ааб даа. Тиимэhээ тэдэнэр 6 мянган түхэриг нэмэлтэ мүнгэ үмсынгөө жасада оруулhан байна.

Ахалагша хонишон, тэрэнэй хани нүхэрынь наhаараа залуунуудшье hаа, түйлаhанаараа hанаагаа амардаггүй хүнүүд юм. Ажал хэрэгтээ нарин нягтаар, бодолтойхоноор хандадаг, «шаргаяа зундаа бэлдэ» гэhэн оньhон үгые өөhэдтөө хуули болгон, үдэр бүхэндэ ажалайнгаа урда ябахые эрмэлзэдэг нүхэд гээшэ.

Хонишод энэшье жэлэйнгээ ниитын малай үбэлжэлгые урагшатай hайнаар үнгэргэжэ байна. Шэмэ ехэтэй аад, элдэб янзын үбhэ тэжээлээр эдэнэрэй даадаг хонин hүрэгынь гүйсэд хангагданхай. Тодорхойлходо, элбэг элдин зунай hайхан сагые зүбөөр хэрэглэн, Бальжуровтанай гэр бүлынхид өөhэдынгөө хүсөөр 900 центнер hайн шанартай үбhэ, 600 центнер зелёнко бэлэдхэhэн байна. Мүн хуhамаг соонь таряа талханай зүйл элбэгээр нөөсэлэгдэнхэй.

Ахалагша хонишон Бата-Нима Бальжуровай хүтэлбэрилдэг бригадынхид мүнөө эгээл шухала ажал хүдэлмэри болохо — хонидойнгоо түрэлгые эмхитэй гуримтайгаар үнгэргэнэ. Хонишод түл абалга дээрэ урда жэлнүүдhээ доошо бэшэ үрэ дүн түйлахаар түсэблэнэ. Дүй дүршэлтэй, дэлгэрдэhан хэрэгтээ үнэн зүрхэнhөө хандадаг, хүдэр шамбай hаhанайнгаа түлэгтэ элинсэг хулинсагайнгаа эрхилжэ ябаhан хэрэгые үргэлжэлүүлэн, түрэл нютагайнгаа баялигые арьбадхалсажа ябадаг Бата-Нима Бальжуровай гэр бүлын ажал хэрэгые дэмжэхэ зуураа, зонойнгоо дунда ходоодоо золтой, амжалтатай хүдэлхыень хүсэнэбди.

Ц. БАДМАЦЫРЕНОВ,
хүдөө бэшэгшэ.

«ӨӨДЭРГЭНӨӨР ТҮЛЖҮҮЛХЭБДИ»

— Манай ажахын бэрхэ хонишодой зэргэдэ Ходогто Аймпилович Цырендоржиев орохоороол ороно. hүүлэй хори гаран жэлэй хугасаа соо ходол зуутанай зэргэдэ ябаа. Түл абаха, хони, хурьгадай шэгнүүр нэмээхэ, ноохо хайшалжа тушааха даабаринуудаа тэрэ дүүргэhэн лэ байдаг. Хүбүү, басагадаа ажалда дуратайгаар hурган хүмүүжүүлэнхэй. Үнинэй энэ хонишомнай үнгэрэгшэ жэлhээ наhанайнгаа амаралтада гараа гээшэ, — гэжэ Хориин совхоз-кооперативай директор Семен Жамбалдоржиевич Жамсуевай хэлэхэдэнь:

— Мүнөө хонишоноор хүдэлхөө болёод байна гү? — гэжэ асуубабди.

— Үгы. Ажаллаhаар. Түлгэнүүдые хүбүүнтэеэ хамта харууhалжа байна. Дундада гэжэ газарта үбэлжэжэ, хуушанайнгаа буусаhаа зөөгөө. Мүнөө Ходогто Аймпиловичай хуушанайнь байрада хүрэхэбди. hүрэгыень залуу хонишон Намжил Шагдаров даажа абанхай юм — гэбэ.

Түрүүшынхээ Шагдаровтан гэр бүлөөрөө ажахын суута хонишоной hүрэг хони даажа абаад хүдэлжэ байна. Хонидынь тэнхээ тамираар яhала hайн. Хурьгадшье олоороо гаража эхилээ даа.

— Сүлөөгүйхэн саг хүрэжэ ерээд байна. Үдэр бүхэндэ хурьгадаймнай тоо 20—25-hаа үсөөн бэшээр нэмэнэ. Түрүүшынхээ эхэ хонидой отарада хүдэлжэ байhан бидэндэ хүндэхэн байна даа. Теэд хүнгэн ажал гэжэ хаана байха hэм, — гэжэ Намжил Агванович Шагдаров хэлэнэ.

Урдандаа энэ хүбүүн хэдэн жэлдэ совхоздоо механизатораар хүдэлhэн юм. Тиихэдээ тэрэ яhала бэрхэ шадамар, харюусалгатай байhанаа харуулhан байна. Тэрэнэй ажалша бэрхэ хаданьh hүрэг эхэ хонидые даалгажа үгөө гээшэ.

hүниндөө зайн гэлай гэрэлгүйдэжэ ядалдана гүт? — гэжэ асуухадамнай:

— Манайдатнай керосинай фонарь бии байха. Тэрэнээ носоогоод хэрэглэнэбди, — гэжэ хонишон харюусана.

Мүнөө ахалагша хонишон Н. Шагдаровай отарада түрүүшын зуугаад хурьган абтаад, өөдэргэнөөр түлжүүлэгдэжэ байна.

Намжилай наhанай нүхэр Баярма гэртэхи, газаахи хүдэлмэриhөө гадуур нарай хурьгадаа шадал зэргээрээ харууhалалсажа, үбгэндөө туhална.

Залуу хонишод эдэ үдэрнүүдтэ үндэр бүтээсэтэйгээр хүдэлжэ байна. Тэдэнэй хүнгэн бэшэ хүдэлмэридэнь ажахын мэргэжэлтэд, хүтэлбэрилэгшэд хаба шадалаараа туhаламжа үзүүлхэ гэжэ оролдоно.

— Шагдаровтанай отарада ошоод ерээ hэм. Оролдосотойгоор хүдэлнэ даа. Совхозой бэрхэ хонишоной hүрэг даажа абаад урданайхиhаа үсөөн хурьга түлжүүлээ hаань, аягүйшэг болохо гээшэ ха. Тэдэнэр hайн дүнгүүдые түйлажал үзэхэ гэжэ оролдоно. Газаагаа үбhэ тэжээлээршье элбэг бэшэ hэн. Хурьгадаал өөдэргэнөөр, бүрин бүтэнөөр түлжүүлжэ, ногоон дээрэнь гаргаха хүсэлтэй байhан залуушуулда баярлахаар, найдахаар бэлэй, — гэжэ совхоз-кооперативай профкомой түрүүлэгшэ Нина Ивановна Дмитриева хэлэжэ байгаа hэн.

Үнэхөөрөөшье, ажалайнь ерээдүйн амжалта ажалша хүнүүдэй гарта гээд тон зүбөөр хэлэдэг гээшэ. Минии hанахада, Шагдаровтанай эршэтэ ажалай үрэ дүн уданшьегүй харагдаха байха даа.

Мүнөө залуу хонишод Шагдаровтанда туха сүлөөгүй, харюусалгатай хаhань хүрэжэ ерэнхэй. Эдэнэр hүрэгөө hайнаар ондо оруулжа, бүхы түсэб, уялгаяа урагшатайгаар дүүргэхын түлөө арга шадабаряа элсүүлнэ.

Г. БАДМАЕВ,
манай корр.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: ахалагша хонишон Намжил Шагдаров.
А. ЦЫДЕНОВЭЙ фото.

Ахын районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой
секретарь В. Д. АРАБЖАЕВТАЙ манай корресп
на ДАШЕЕВА хөөрэлдэбэ. Хөөрэлдөөнэй гол
гэй барилга.

Энэ ажахы район доторoo эгээл түрүүлэн хүг
ховэ гуримда ороhон юм. 3 цехээр-өөрсэ янзын
даар ажал ябуулгань хубаарилагдаа. Тэжээл бэлэд
хони үсхэбэрилгын, мал ажалай гээд онсолмоор

Барилгын хэрэг эндэмнай бэеэ даанги цех бол
даа. Гэбэшье амяараа үндэhэ hууритай hайн
гохын тула найдамтай эхин табигдаа гээд,
брыловичэй хөөрөөнhөө тобшолмоор байна.

Хүдөөгэй барилга хүгжөөхэ

Сарюухан мүндэл... Саяан тосхо...

Корр.: Бусад районуудта орходоо, ойроо хүртөөгүй байгаалитай, хүн зонооршье үсөөншэг Ахын райондо үйлэдбэриин ажал ябуулга өөрын шэнжэтэй ёhотой!

Харюу: Үлүү өөрсэ шэнжэтэйшье гэхэнь хайшаа юм. Үйлэдбэриин хүсэнүүдые хэмhээ ехээр хүгжөөхэ хүсэлэн ахынхидта үгы ёhотой. Буряадай үзэмжэтэ hайхан энэ булан хайхаремжагүй шэрүүн гарта бү дайрагдаhай гээд сэдьхэлдээ даруухан шэбшэжэ ябадагни нюуса бэшэ. Үнгэрhэн эзэгүй жэлнүүдтэ хэды олон иимэ Ахануд hалгаагдааб, дахин hэргээгдэхээр бэшээр хюдагдааб... Шэмэрүүн уларилтай аймагаймнай арюун гоёые аhан hахы магтаhан зохёол-тэмдэглэлнүүд заримдаа hанаандам таагүй мэтэ байдаг. Баяндань, hайхандань обтоод hалгаадаг гурим бии ха юм. «Басаганай гоё өөртөө» гэhэн үгэ ухаандам ороодхидог.

Гэбэ ябашье ажахы бүхэн хүдөөгэйнгөө үйлэдбэри хүсэтэй болгохын тула эрид шууд оролдохо ёhотой ааб даа. Энээндэ арсаан байхагүй.

Корр.: Танай колхозой бууса, нютагайтнай hуури тиимэшье үнинэй табигдаа бэшэ...

Харюу: 1973 ондо түрүүшын гэр тобхойгоо, байн-байн Саяан тосхон мүндэлөө hэн бэзэ. Жэжэ ажахынуудые нэгэдхэн томодхолгоор дашуурhанай хойшолон республикын район бүхэндэ мэдээжэ. Харин бага hууринуудые hэргээхэ гэhэн үүсхэл хэды hайшаамаар бэ! Асуудалнуудые байра дээрэнь, саг соонь шиидхэхэдэ аятай болоо. Теэдшье орхигдоhон газартаа эзэниинь бусаба гээшэ. Район доторнай 4 колхоз байhанаа hүүлэй үедэ 7 болоо.

Манай Саяан тушаа тогтобол, Шарза, Сэнсэ голнуудые зүбшэн ажаhуудаг hууринтан нэгэдэhэн юм. Мүнөө 100 айл бүлэ эндэ ажаhууна. Уянга тухай хөөрэлдөөнэй болоогүйшье hаа, поэт Лопсон Тапхаевай шүлэгэй дүрбэн мүр дурдаад үгэhүү:

Сэнсын хүхэ дуhал
дахаад ошобол,
Сэлхыжэ хэбтэхэ
даhбагар ехэ нуур,
...Хүхы шубуун гэнтэ
шамhаа сошобол,
Хэлэжэшье магад нэрыень:
Эхин нуур.

Нютагай нюур шарай хаанашье ябахадаш hанаан соош... Тиимэhээл шүлэглэбэ хаб.

Корр.: Валерий Дымбрылович, барилгын асуудалда оролё даа...

Харюу: Саяаниие байгуулhан, колхозой түрүүлэгшэ байhан Владимир Лопсонович Ардановые нэн түрүүн дурдаhуу. Юрэдөөл, энэ хүмнай Ахада хүдөөгэй капитальна барилгада эхи табиhан алдартай гэбэл, алдуугүй. Ардановhаа уг эхитэй хэрэгые колхозоймнай мүнөөнэй түрүүлэгшэ Олег Алексеевич Иванов халуунаар халан абажа, урагшатай үргэлжэлүүлнэ. Өөрөө инженер-механик мэргэжэлтэй. hая Буряадай АССР-эй арадай депутат болоо. 6 хүн соohоо илажа гараа юм.

Барилгын материалай дуталдахада, хаа-яагүй
гынь онолно.
ашаар лэ дулаанай
саханшье үдэр бари
додоггүй юм. Хар
гай эрэшүүлэй
жа бэлэдхэдэг hааа
сиhаа сезон бүрид
рай барилгашад
нэртэй хэлсээн
лагданхай. Бриг
горий Алексеевич
хэ эмхидхэлшэ,
хэлээ ойлголсо
Дунда hургуулиин
тернат ашаглалга
Уужам зохид спор
лообди. Хүдөөгэй
гуудаар яhалашье
Гэбэшье спортивн
тон үсөөн дайрал

Корр.: Белорус
гаа хөөрэжэ үгыт!

Харюу: Аяар
мнай «ута мүнгэ
ерээ ёhотой гэжэ
надаг. Энэ бурүү
ганууд дээрэ ехэ
хоор байдаг, тэд
малай байра гэхэ
нүүдые капитальн
рилха саг гарадаг
hэниинь холо дор
Түргэнөөр, шанар
дэлмэрээ хэдэг бр
Жэшээлбэл, хүүл
нат зохихо саг сөө
лэ барижархёо hа

Корр.: Ямар түх
бариганаб!

Харюу: Хоёр
гэрнүүд тосхонии
шэмэглээ. Квартир
56 дүрбэлжэн ме
юм. Гадна типовой
нүүд ами аминда
но. Нёдондо бол
соо нэгэ-хоёр
hаа, мүнөө нилээ
рылдэнэ.

Үнгэрhэн дүрбэ
шада колхоздоми
он түхэригhөө
нэй барилга хэгд

Корр.: Нютагай
та тухай хөөрэжэ

Харюу: Модо
буулгахаhаа гэдн
буйлуулжа, бури
хүргэдэг зон
Жугдурович Манд
гей Самбуевич Ц
рис Будаевич Дор
лэмээр. Эд, мэдэ
доро байхада
амар. Шифер,
рой шухаг бусад
римдаа дуталдаг
хы юумэнэй бэлэ
сашье үдэр ажал
гүй юм. Нёдондо
үерлэхэдэ, ашаг
наашалжа ядаад
лэ барилгада hай
лэй.

Нэн түрүүшээр
бүлэнүүдые,
түбхинүүлхые
Ажалай, дайнай
гэр барихадаа,
тэнэ.

Удангүй нютагай
тын суглаан бол
хонойнгоо гол
Белоруссиин үйл
лэе гэhэн дурш
Хүн зон шиидхэ
тагыемнай шэмэ
рус нүхэд түй
үлэхэ, эгээл та
рэ гээд hанана

Корр.: hайн б
бэрилгада үшөө
хүсэе.

ДҮРБЭН ТЭГШЭ ХҮН

Саяан уулын хормойдо «Восточные Саяны» колхозой Хуурай-hубагай отделенидэ, Хуурай-hубаг горхоной хойто талада Семен Васильевич Домышевой гэр бүлэ ажаhуудаг гээшэ.

Семен бага наhанhаа ажалда ехэ дуратай байhан хадаа, арба гаража ябахадаа залуу мал адуулаа, үбhэ сабшаа. Арбан табан наhаяа гүйсэжэ ябаhан хүбүүн «Каганович» колхоздоо тахай шахагшаар гурбан жэл соо хүдэлжэ, тэдэнэй hайнаар шахаhандаа тэрэ үеын түүхэдэ оролсоhон байха. Тэрэ колхоз мүнөө «Мир» колхозой Сагаан-Нуурай отделени болоно гээшэ. Хотогор хоймор нютагта Семен Васильевич Домышевые ехэ багагүй hайнаар танидаг ба хүндэлдэг гээшэ. Тэрэ нүхэрнай дүрбэн тэгшэ шадалтай, хүдөө ажахын ажал хүдэлмэриие альган дээрэ мэтэ харадаг заншалтай. Колхозой правлениин болон парткомой хаанашье, ямаршье ажалда табихадань нэгэн hаналтайгаар хүдэлжэ, дүрбэн тэгшэ хүн гэжэ нэрлүүлhээр үнинэй гээшэ.

С. В. Домышев арбан долоон жэлдэ Сагаан-Нуурай отделениие даагшаар ажаллаха зуураа, отделениингээ болон колхозойнгоо экономикые яhала хүгжөөлсэhэн байна. Тус отделени колхоз соогоо дэлгэрhэн мүрысөөндэ нэгэтэ бэшэ илажа гарадаг hэн. Тэрэнэй хүсөөр зуугаад гаран гектар шэнэ газарта элдүүрилгэ хэгдэжэ, зарим полинууд дээрэhээ гектар бүриhөөнь 20 центнер тарян хуряагдаhан байха. Хартаабхын ургаса га бүриhөө 128 центнертэ хүртэhэн юм. С. В. Домышев 1972 ондо Улаан-Үдын хүдөө ажахын техникум заочноор дүүргэжэ, агрономой мэргэжэлтэй болоод, тэрэнээ үндэр дээрэ абажа ябана. Түймэр сэрэхэ инспектороор ажаллаха зууранъ, гэнэ усалда орохо хүн зоной тоо тон бага болоо. Эдэ бүгэдэ С. В. Домышевой ойлгууламжын хүдэлмэри hайнаар ябуулдагайнь үрэ дүн ха юм. Ганса тэрэшье бэшэ, түрэл партиингаа түүхэтэ XXVII съездын шиидхэбэринүүдые, СССР-эй Верховно Соведэй сессиин болон КПСС-эй ЦК-гай Пленумүүдэй тогтоолнуудые колхознигуудта тодоор хэлэжэ, ойлгуулжа үгэнэ. Мүн тэрэшэлэн, мүнөө үнгэргэгдэхэ РСФСР-эй, Буряадай АССР-эй, нютагай Соведүүдэй hунгалтанууд тухай ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулна.

«Восточные Саяны» колхозой ажалшад С. В. Домышевые нэгэн дуугаар hунгуулиин Толтойн 163-дахи округоор hунгуулиин комиссиин түрүүлэгшээр hунгаа. Энэшье ажалаа мүн лэ hайнаар дүүргэнэ. Ажалша хүнэй гэр тойроод олон янзын модод ургадаг. Тэдэнэй тоодо шэнэhэн, хуhан, мойhон, хасуури, хуша, илангаяа үхэр нюдэн, шасаргана тоологдоно. Семен Васильевич Тамара Алексеевна hэмгантаяа Сагаан-Нуур нютагhаа нүүжэ ерээд лэ, эдэ мододые 1962 ондо hуулгаhан юм.

1989 ондо тэдэнэр колхозойнгоо хоёр бурyy даажа абаад, жэл соо харууhалжа, шэгнүүрыень 310 килограмм болгожо, ажахыдаа тушаагаа, тэрэ жэлдээ 1170 килограмм hү худалдаа. Ажалша бүлэ гурбан жэл соо 2000 килограмм үлүүтэй hү колхоздоо худалдажа, түсэбтэнь нэмэлтэ оруулалсаа. Газаагаа янза бүриин овощ тарижа, үндэр ургаса абадаг. Жэшээнь нэгэ гектар газарhаа үбhэ—40 центнер, хартаабха—300 центнер, морхооб—200 центнер, мойhоной гурбан модонhоо гурбан hуулга мойhо суглуулна.

Ажалдаа суутай ябаhанайнгаа түлөө Семен Васильевич колхозой правлениин, парткомой, райгүйсэдкомой ба Хүдөө ажахын министерствын олон тоото Хүндэлэлэй грамотануудаар, үнэтэ бэлэгүүдээр шагнагдаhан гээшэ. Тэрэнэй энгэрые «Ажалдаа шалгарhанай түлөө» медаль шэмэглэнэ.

Мүнөө С. В. Домышев ахалагша агрономоор ажаллана.

Б. БИРБАЕВ,
хүдөө бэшэгшэ.

Мэргэжэлтын зүбшэл

ВИТАМИН—ТУhАТАЙ ЗҮЙ...

Бэе махабадтаа витаминай дуталдаhанhаа уламжалан үбшэ хабшанда нэрбэгдэhэн адууhа малай үбшые ветеринарнууд гипо-витаминоз гэжэ нэрлэдэг. Хүдөө ажахыда үсхэбэрилэгдэдэг малай иимэ үбшэн илангаяа үбэлдөө, хабартаа гэхэ гү, али бэе махабадтань, тэжээлдэнь элдэб зүйлэй витаминуудай хомордоходо дэлгэрдэг юм.

Диилэнхи ушарта хээлитэй болоhон эхэ мал, тугал, хурьган, унаган болон буха, хуса, азарганууд витаминаар дуталдахадаа, үбшэ хабшанда нэрбэгдэнэ. Тусхайлбал, гаповитаминоз үбшэн колхоз, совхозуудай адууhа малда горитойхон хохидол ушаруулдаг байха юм. Нэн түрүүлэн адууhа малай ашаг шэмые доошолуулжа, эхэ малые олоор hубайруулна. Тэрэшэлэн малай гарзаhаа, продукциин шанарай доошолhонhоо ажахынууд нилээд хохидоно.

Адууhа малайнгаа иимэ үбшэндэ нэрбэгдэхэдэ элдэб витаминаар эмшэлжэ аргалдаг гээшэ. Тиихэдээ хэрбээ арга боломжын байгаа hаа, малдаа витамин элбэгтэй тэжээл эдюулхэдэ аша үрэтэй юм. Витаминай бэлэн препаратууд малай организмдахи дуталдаhан бодосуудыень хүсэлдүүлдэг. Хэрбээ малай хүндөөр үбшэлөө hаань, витаминаар тарилга хэжэ эмшэлхэдэ hайн.

Гиповитаминоз үбшэндэ нэрбэгдэhэн буруу, түлгэ, дааганда гү, али тугал, хурьган, унаганда «А» «С», «Д», «Е» болон «В» бүлэгэй витаминуудые эдюулхэдэ аша туhатай байха.

«А» витамин (ретинол) hүн соо, тоhондо, үндэгэнэй шара соо, загаhанай тоhондо, малай эльгэндэ элбэг бии. Тиихэдэ олон овощ (морхооб, капуста) каротинаар элбэг юм. Гидропонно аргаар ургуулагдаhан ногоондо, буурсагта ургамалнуудта, обёосой, ешмээнэй хэнзэдэ, hайнаар бэлэдхэгдэhэн үбhэн, силосто каротин баян. Иимэ тэжээл ксерофтальмия, гипер-кератоз, алопеци болон уушханай, мэнгээрhэн хоолойн, мүн элдэб яра шархын үбшэндэ нэрбэгдэhэн малда эдюулхэдэ туhатай байхэ.

«Д» витамин (кальцеферол) поршоонхонуудай рахит, остеомаляци, остеопорозе, тетанин үбшөөр үбдэхэдэ, хухарhан яhанайнь удаанаар эдэгэлдэхэдэ, арhанай элдэб үбшэндэ нэрбэгдэхэдэ, шуhандахи кальци бодосойнь доошолходо үгэхэдэ hайн. Иимэ витамин hүн соо, тоhондо, тахяагай үндэгэнэй шара соо, эльгэндэ бии. Тэрэшэлэн загаhанай тоhондо «Д» витамин элбэг байха. Хэрбээ наратай сэлмэг үдэрнүүдтэ үбhэ, силос шанартайгаар бэлэдхэжэ абаа hаа, витамин бии байха. Бүрхэг, хура бороотой сагта абтаhан үбhэн, силос соо иимэ витамин хомор юм.

«Е» витамин (токоферол) мүн лэ эдеэ хоолой продуктнууд соо элбэг юм. Иимэ витамин дальбараануудай энцефаломаляци, экссудативна диатез үбшэндэ нэрбэгдэхэдэ эдюулхэ хэрэгтэй. «Е» витамин шэниисын, кукурузын ореоhоной гол соо, хлопогой, леной, наран сэсэгэй тоhондо, малай эльгэндэ бии юм.

«К» витамин (филлохинон) малай шуhандахи протромбинай бага болоходо эдюулдэг. Илангаяа гутажа муудаhан тэжээлээр хооллуулагдаhан шубуунай геморрагическа диатез үбшэндэ нэрбүүлэгдэбэл иимэ витамин үгэхэ хэрэгтэй. «К» витамин хүсы ногоондо, халаахайда, морхообто, загаhаар хэгдэhэн гурилда, эльгэндэ элбэг юм.

«В» бүлэгэй витаминууд сооhоо «B_1» витаминиие малай неврит, полиневрит, вегетативна дистони, зүрхэ hудалай дистрофии, гэдэhэ доторой атони болон алиментарна дистрофии үбшэндэ нэрбэгдэхэдэнь үгэхэдэ hайн. «B_2» витамин нарай малай удаанаар түлжэхэдэ, хониной ноохоной унажа захалхада, нюдэнэйнь хабдахада, экземэ үбшэнэй элирүүлэгдэхэдэ, «РР» витамин поршоонхын, нохойн, шубуунай пеллагре, дерматоз, неврит болон эльгэнэй үбшөөр үбшэлхэдэнь эдюулхэдэ туhатай. «B_{12}» витамин малай сэмгэнэй үбшэндэ нэрбэгдэхэдэ үгэхэ хэрэгтэй.

«B_1» витамин (тиамин) буурсагта, залаата ургамалнуудай үрэhэндэ, хилээмэндэ, хилээмэнэй, мүн пивын эhээбэри соо, эльгэ, бөөри соо, уураг тархида, тахяагай үндэгэнэй шара соо бии. Сагаан эдеэнэй үлөөдэhэндэ, корнеплод болон загаhанай, мяханай зүйлөөр хэгдэhэн гурил соо иимэ витамин бага байха.

«В» витамин (рибофлавин) hүн соо, эhээбэри, эльгэн, бөөри болон загаhанай зүйлөөр хэгдэhэн продукцинуудта, клевер, хүсы ногоондо, тэжэлэй буурсагта ургамалда, жмых, отруби соо элбэг юм.

«РР» витамин (амид — никотинова кислота) шэниисын гурилай отруби, ешмэн, эhээбэри, эльгэн, мяхан болон загаhанай зүйлөөр хэгдэhэн гурил соо диилэнхидээ байдаг. Иимэ витамин организм соо триптофанай аминокислотаhаа бии болодог юм.

«B_{12}» витамин (цианкобаламин) гансал эльгэн
загаhанай гурил со
даг. Малай бэе ма
анкобаламинай дут
тэжээлдэнь кобаль
холилсожо үгэнэ,
лон, антинемин,
най холисо гэхэ
рат хэрэглэхэдэ

«С» витамин
кислота) цинга,
ска диатез, халдаб
бусад үбшэнэй
дэ малда эдюул
«С» витамин ного
шанартай үбhэндэ,
лос болон капус
hонгино, хартаабх
нарhанай хушын
халяарта, hүн,
бэг юм. Энэ вит
элшэhээ, хура бор
халуунhаа түргэн
Тиимэhээ «С» вит
жээлээ шанаржуу
да эдюулхэдэ hай

Эндэ олон янз
тухай, тэрэнэй
тодорхойгоор хэл
витаминуудые хэр
да тээ ветеринар
хүдэлмэрилэгшэд
заабари абаад, б
ёhоор малдаа
нобди.

Буряадай хүд
институдай
ветеринари

...МХИДХЭЛЭЙ
...СУУДАЛНУУД
...ҮБШЭГДЭБЭ

дуугаар сомоной Соведэй түрүүлэгшээр һунгаба.

Удаань депутадуудай урда сомоной Соведэй түрүүлэгшын орлогшые һунгаха асуудал табигдаба. Түрүүшээр энэ тушаалда нютагай дунда һургуулиин багша, коммунист, КПСС-эй Буряадай обкомой гэшүүн А. Н. Дельбонова дэбжүүлэгдэһэн байгаа. Анна Николаевна звенк яһатанай түлөөлэгшэ юм. Нютагай һургуулида олон жэлэй туршада түүхын багшаар, мүн һургуулиин директорээр ажаллаһан энэ эхэнэр февраль һара соо үнгэрэгдэһэн звенкнүүдэй районой учредительнэ конференци дээрэ юһэн хүнһөө бүридэһэн звенкнүүдэй ассоциациин правлениин түрүүлэгшээр һунгагдаһан юм. Хараад үзэхэдэ, Анна Николаевна алишье талаараа тус тушаалда тааруу хүн болоно гэзшэ. Теэд депутадуудай нэгэн — совхозой профсоюзай комитедэй түрүүлэгшэ Б. Д. Вандаев энэ тушаалда арадай депутадуудай Дэрээнэй сомоной Соведэй гүйсэдкомой секретарь байһан Г. Б. Цыремпиловае дэбжүүлхэ гэһэн дурадхал оруулба. Иигэжэ энэ харюусалгатай тушаалда хоёр хүн дэбжүүлэгдэжэ, тэдэнэй нэрэнүүд нюусаар дуугаа үгэлгын бюллетеньнүүдтэ бэшэгдэжэ, арадай депутадуудта тараагдаба. Дуугаа үгэлгэдэ хабаадаһан 19 арадай депутадай 11-ниинь Г. Б. Цыремпиловагай түлөө дуугаа үгэһэн байжа тэрэ сомоной Соведэй түрүүлэгшын орлогшоор һунгагдаба. Харин А. Н. Дельбоновагай түлөө 8 хүн дуугаа үгэһэн байба.

Һүүлээрнь сомоной Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшые һунгаха асуудал харагдаба. Энэ тушаалда сомоной Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ байһан Д. С. Аюшиев А. Н. Дельбонова хоёр дэбжүүлэгдэз бэлэй. Депутадуудай нюусаар дуугаа үгэһэнэй дүнгүүдээр арадай депутадуудай Дэрээнэй сомоной Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшээр А. Н. Дельбонова һунгагдаба. Тэрэнэй түлөө 19 арадай депутадай 11-ниинь дуугаа үгөө.

Удаань саг үргэлжын гурбан комиссиин түрүүлэгшэнэр болон гэшүүд, сомоной Соведэй гүйсэдкомой гэшүүд арадай хиналтын гол бүлэгэй түрүүлэгшэ һунгагдаһан байна.

Г. РИНЧИНО,
манай корр.

Хурамхаан.

Уран зохёолшо-журналист Ц. Д. Дондубоной (Ц. Дон) 85 жэлэй ойдо

Ц. ДОН.

Цырен-Дондог ХАМАЕВ

Ц. ДОНОЙ ДУРАСХААЛДА

Аяраа ургаһан ургын хаһада түрэһэн
Араараа хадалиг Аяга нютагынь һанагдаба.
Үгытэй үхибүүдээр үелэн наадажа хүхиһэн
Үнжэгэн хаһань үүлэгүй сэлмэг байба.

Галтайхан нюдэтэй, һонорхон толгойтой хүбүүн
Гансата бэшэнһээ гадуур бэрхээрээ шалгараа,
Бэлигэйнь дээжэ нюугаатай байгаа түрүүн
Бэшэгэй нюуса бодолой түлхюур асараа.

Арбаадхан наһанһаа абынгаа түшэг түлгүүринь,
Ажалай амтан гашуун хүлһэнэй гоожолгон.
Эрын эршэдэ хүроошьегүй һаа хүбүүхэн
Эдирхэн дүүнэрээ үргэхэ хүниинь гэлсүүлһэн,

Шэнэ сагай солгёон һэбшээн аятай,
Шэлэһэн замайнь гэрэлтэ харгы урагшатай.
Шата, шатаар өөдөө урган гаража,
Шалгарма зохёол үзэһэн хадаа бэшэжэ.

Хубиин хэрэгтэ хубалза мэтэ шурагһан
Хуурмаг үзэлтэн хэды хоротой гэзшэ һэм.
«Хиртэһэн һараар» хирынь угаажа хаяһан
Хурдан гуурһанш хэды үнэтэй гэзшэ һэм.

«Брынзын санхаа» баһал тэдэнэй үлэгдэл,
Байдалай түгшүүри байһан соогоо тодорһон.
Улад зоной зүрхэ хүдэлгэн хүлгүүлбэл,
Удха түгэлдэр зохёолынь унтаршагүй суурхаһан.

Томохон захатын тоонто үргөө бодхоожо,
Томохон зохёолшын алдар нэрэ оложо,
Абаһан тэрэ гушан гурбан наһандаа,
Яаралаар абтахаа хаанаһаа мэдэхэ байгааб даа.

Газар дороһоо — гай гэжэ байдаг лэ,
Галабта эрьеһэн гасалан гэжэ ерэдэг лэ.

Гансал үхэл мэдэхэгүйл бодото зохёол.
Газардангүй һуухал дурлаһан эжэл зонтоёол.

Аяраа задарһан ургын хаһа һэргэбэ,
Алтанхан наран хэды олон эрьебэб!
Тужын оёор ордон гэрнүүдээр яларба,
Түгыш бариха хүбүүд баһал ургаба.

Тулажа гарана ажабайдалай мүндэр соо.
Бэлэн харгы бэлдээтэй бэшэ байшоо.
Бэлигээр үнгэрхэ номин хадаг дэлгэбэ.
Аласайнь хэрэг, аха, шинии жэшээ.

Ардаг хүлэгэйнь амынь зүбтэ залалсааш.
Айл нютагайхидай хүндэ барижа хэшээ.
Айдар наһатанда жаргал тэгшэ үреэлсээш.
Шэнэхэн гэртээ шэнэлһэн хоёр орожо,

Шэнээр эхилнэ шэдитэй байдал — хубияа.
Шинии нюдөөр гушаад онууды хаража,
Шэнэ түлхюур шэлэн зохёон һураа.
Үгыш залгаһан удмарша аша, гушанарш

Урган бодоно улад зондоо хүндэтэй.
Наһанайш ганса Чимитсуу хүгшэн золтой,
Наяа гаранхай, бэеэрээ үзэбэ ашыеыш.
Найгаагүй, ямарш сохилто тэсэнхэй.

Имэл хадань этигэл дүүрэн шэлэһыеыш
Энэ мүнөө бидэ байнабди ойлгонхой.
Хажуудашни хүшөө болоо амидыгаар.
Хайхарха инаг, юрэдөө, имэл байг лэ!

Амиды һаа даа, марташагүй мүнхэ зохёолоор
Арюун дүрыеынь алтан гараар зураха һэнш.
Арадтаа солотой, шогууша нааданша зантай,
Алиндаш туһатай, ажалша, сог залитай,
Ц. Дон манай — сэсэн хурса зохёолшо —
Сэлеэн зокойнгоо сэдьхэлэйнь сэсэг болоопши...

Буряад совет литературын үндэһэ һуури табилсагшадай нэгэн Цыденжаб Дондупович ДОНДУБОН Бэшүүрэй районой Аяга нютагта 1905 оной апрелиин 15-да түрэһэн юм. Эдир багаар нютагтаа үзэг бэшэг заалгажа, уншажа, бэшэжэ шадаха болоһон зургаа наһатай Цыденжабые Тоодхотын һургуулида (Ново-Никольско церковно-приходской училищида) асаржа дүрбэн жэл үлүүтэй соо һургаһан байгаа. Эрхимээр һуража байһан хүбүүгээ түрэлхидынь гэр бүлын байдалаар һургуулиһаань бусааха баатай болоһон юм. Тиигэжэ Цыденжаб 1916 онһоо хойшо саашадаа һураха аргагүй болоһон байбашье, эрдэм мэдэсэ абаха ехэ эрмэлзэлтэй һэн хойноо хожомоо олон юумэ мэдэхэ, ехэ һургуулитай хүнүүдэй нэгэн болоо һэн.

Цыденжаб Дондубон залуу наһанһаа хойшо нютагайнгаа ниитын хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадажа, хүн зонойнгоо дунда нэрэтэй хүндэтэй болоһон байгаа. Аяга нютагтаа түрүүшын һургуули нээлсээ, хүн зоной адуу, малай тоо бүридхэлгэ, газарай хэмжэлгэдэ хабаадалсаа һэн. 16 наһатайдаа Бодонгууд сомонойнгоо ревкомой гэшүүнээр һунгагдаһан юм. Удаань Гушадай хошуунай гүйсэдкомой гэшүүнээр, түрүүлэгшын орлогшоор, республикын комсомолой түрүүшын пленумдэ гэшүүнээр, Мухар-Шэбэрэй аймгүйсэдкомой түрүүлэгшын орлогшоор дэбжүүлэгдэһэн байгаа.

Ц. Д. Дондубон тэрэ үеын тэмсэлэй дүлэн соогуур большевигүүдэй партиин гэшүүнээр абтаһан юм. Хүдөө нютагуудай ехэ хубилалтанууд мэдээсэл зураглалнуудые уран хурсаар газетэдэ бэшэдэг, арадайнгаа аман зохёол суглуулдаг һэн. Эдэ бүхы эдэбхи үүсхэлтэ хэрэг ажалынь Цыденжаб Дондубондо хожомынь «Буряад-Монголой үнэн» газетын харюусалгата секретаряар, хүдөө ажахын таһагые даагшаар, редакторай орлогшоор, редактораар хүдэлмэрилхэдэнь туһатай байгаа. Мүн Ц. Дон республикын соёл-гэгээрэлэй комиссараар, Буряадай номой хэблэлэй редактораар ажаллаһан, ВКП(б)-гэй Буряадай обкомой бюрогой, Пленумэй гэшүүнээр, мүн БурЦИК-эй гэшүүнээр һунгагдаһан юм.

«Хиртэһэн һара», «Брынзын санха» гэһэн томо захата бүтээлнүүдые, мүн хэдэн рассказ, үльгэр найруулһан бэлигтэ уран зохёолшо, ниитэ-политическэ ажал ябуулагша Ц. Дон 1937 оной сентябриин 22-ой һүни хардалгаар тушаагдажа, 1938 оной июниин 21-дэ «арадай дайсан» гэжэ үндэһэ баримтагүйгөөр гэмнэгдээд, саазалуулагдаһан юм. 1957 оной тэнгээр Ц. Доной хэрэг сагаавруулагдажа, алдарта нэрэнь арад зондоо бусаагдаһан байгаа.

Ц. Доной эмхидхэхы шадабаринь зохёохы хүдэлмэридэнь ехэ ашагтайгаар нүлөөлдэг һэн. Тэрэ хадаа Солбоной Туяа (П. Н. Дамбинов), Хоца Намсараев, Данри Хилтухин, Дольён Мадасон, Дамба Дашинимаев болон бусад зохёолшодтой хамта Буряадай Уран зохеолшодой холбооние байгуулалсаһан юм. Мүн тиихэдэ «Тэмсэлэй шэмэг», «Соёлой хубисхал», «Республикын хабар», «Буряадай гэгээрэл» гэхэ мэтэ альманах-номуудые эмхидхэлсэһэн, тэдэнэй саг сагтаа хэблэгдэжэ байха хэрэг шиидхэлсэһэн байгаа.

Гадна Ц. Доной хүтэлбэри доро «Бэте зам» гэжэ буряад түрүүшын литературна журнал, мүн түрэл хэлэн дээрэ бэшэдэг буряад шүлэгшын түрүүшын ном — Бавасан Абидуевай «Наранай туяа» гэжэ согсолбори, «Уран шүлэгүүдэй дээжэ» гэжэ хамтын ном, Яруунын эхилэн бэшэгшэдэй «Булаг» гэжэ ном-журнал, «Уран зохёолой түүбэри» гэһэн согсолбори гэһэнүүд хэблэгдэһэн юм. Тэрэшэлэн «Буряад-Монголой үнэн» газетын хуудаһануудта «Алсагар Мархай» гэһэн шог ёгто булан Ц. Доной харгалзалга доро эмхидхэгдэһэн байгаа.

Буряадай элитэ уран зохёолшо, ниитын ажал ябуулагша Ц. Доной түрэһөөр 85 жэлэй ойдо зорюулагдаһан уран зохёолой үдэшэ, үглөөдэр, тэрэнэй түрэһэн Бэшүүрэй районой Бодонгуудай совхозой түб — Шанага тосхондо үнгэргэгдэхэнь.

Дурсагдагша уран зохёолой үдэшэдэ республикын Уран зохёолшодой холбооноо Буряадай АССР-эй арадай поэт Цырен-Дулма Дондоковна **ДОНДОКОВА**, уран зохёолшо Цырен-Дондог **ХАМАЕВ**, «Буряад үнэн» газетын корреспондент Булат **ЖАНЧИПОВ** гэгшэд хабаадалсахань.

Ц. ДОН.

ЛООДОРИИН ЗҮҮДЭН

Рассказ

тон зуб гэжэ һананаб. Таанар юун гэжэ һанахе байнат?— гэжэ бригадир дүүргэнэ.

— Нээрээш тиимэ байна даа. Һара сагаан, юу хэжэ унтажа хэбтэлэйбди,— гэжэ Сагаадай үбгэн бар-бар гэнэ.

— Арсаха хүн үгы гү?— гэжэ нэгэ эхэнэрэй абяан гарана.

— Олёодоймнай юун гэхэ юм даа!..— гэжэ нэгэн дуугарна.

— Олёодой хамагһаа түрүүн зүбшөөжэ байгаа хамнай!— гэжэ баһа нэгэн шоглонгёор хашхарна.

Олёодой дурагүйгөөр хёлогод гэжэ тэрээн тээшэ харвад, Сагаадай үбгэнэй һүүдэртэ хоргодожо, сэмсынгаа хормойгоор хүлһөө аршана.

Колхозникууд шууяатай зугаатайгаар отогһоо гараба...

Удэшэ, харанхы болоод байхада, бригада эдеэлхээ отогтоо оробо. Олёодойн һанаанда үргэлжэ өөхэтэй, мангиртай шүлэн орожо ябаба. Түргэхэн гэшхэлээд, хүнүүдһээ түрүүн ерэбэ.

Хандама тогоошо, нээрээшье, ехэ тогоогоор дүүрэн шүлэ шанаад, лабшаань хэжэ байна. Олёодой бүтүүхэн һэм гээд, айхабтар эбшэ туһаша боложо, сусал удхална, халбага, табаг зөөлсэнэ, газаа гэртэ гүйнэ.

Уданшьегүй эдеэлгэн эхилбэ. Хандама тогоошо хүн бүридэ нэжээд хонхор табагаар дүүрэн шүлэ хэжэ табиба. Һүүлээрнь хабтагар табагаар обойтор хилээмэ зүһэжэ асарба. Хүнүүд эндэ тэндэһээнь һарбагад гэлдэжэ, нэгэ-нэгэ зүһэм абана. Олёодой гээгдэшүүжэб гэжэ яараһандаа даб гэжэ, доогошогуур байһан нэгэ зузаахан зүһэм абахаяа гэнтэ һарбагад гэхэдээ, табагтай шүлэеэ хүмэрюулжэрхибэ. Шарайнь гэнтэ барагад гэжэ үб улаан болошобо. Гэр дүүрэн энеэлдэн боложо, шууялдашаба. Хандама һанаагаа зобоһон янзатай. Олёодойн хоошон табаг абажа, тогооной оёорто үлөөд байһан нэгэ шанага уһан шүлэ хэжэ үгэбэ.

— Эй, эжээ алдаl— гэжэ Олёодой гүбэд гэнэ. Тиигээд дурата дурагүйгөөр уһан шүлэеэ хилээмэндэ холижо халбагадана. «Эдэ минии шүлэеэ адхаһанда баясаад, энеэлдэжэ байна» гэжэ досоогоо хороо бусална. «Байза даа, харюугаа абахаб даа» гэжэ һанана. Теэд хэнһээ, хайшан гээд, юунэй түлөө харюугаа абахаяа өөрөөшье мэдэнэгүй.

Эдеэлһэнэй һүүлээр бригадир таряа зөөхэ хүнүүдээ гурбан тэргын хошоод хүн ябахаар хубааринба. Олёодойе Пагма Сагаадай үбгэн хоёртой ябахаш гэбэ.

— Гарайм шүрбэһэн хуурашоо, боодол асалха, юрэдөө аргам үгы,— гэжэ Олёодой арсаба.

Бригадир Олёодойе заабол таряа зөөлсэ гэжэ баалабашьегүй.

— Тиигээ һаа, Баахайн Ешэтэй халаанай моридые манална даа!— гэбэ Гүрэ.

— Зай,— гэжэ Олёодой аман соогоо дуугарна.

Удангүй бригадашье ажалдаа гарашаһан байба. Олёодой эрьелдэһээр гэртээ гансаараа үлэшөөд һууна. Баахайн хүбүүн үүдэн тушаа газаа ерээд, Олёодойе дуудана. Галай захада тамхяа носоожо байһан Олёодой өөдөөшье харанагүй. Ешэ үүдээр шагаагаад, Олёодойе яаруулна.

— Хооһоор ошохо аргам үгы даа. Сай шанажа уугаад, хойноһоош ошохоб. Нарай болоо гүш, ошоод манажа байl— гэжэ Олёодой бадаран хэлэбэ.

Ешэ хүбүүн, аман соогоо дуу гүнгэнэһөөр, саашаа ябашаба. Олёодой сайшье шанажа ууһан юумэгүй, тээ нэгэ хэды соо галай захада уруугаа хаража һуугаад, залхуугаар бодожо, газаа гараба. Һара һаяһан гаража байна. Таряа зөөгөөшэнэй тэргын шэмээн, залуушуулай дуулалдаха абяан дуулдана.

Олёодой хоёр гараа дээшэнь үргэжэ, нэгэ һунаагаад, дороһоо һанаа алдажа, ехээр эбһээлжэрхёөд, гэнтэ солбоноор даб гэн орожо, гэртэһээ унтаряа тэбэреэд, бушуухан ошожо, сүшиилэ дээрэ гараба. Тэгшэхэн сүшиилэ дээрэ унталгаа аятайханаар заһаад, хэбтэшэбэ.

— Харлаг даа саашаа, унташаха юм байна. Ухаагүй толгой — улаан гараа зобоохо гэжэ тэнэг уладта хүдэлмэри баргадаха юм бэшэ,— гэжэ бзедэ хэлэнэ.

Тиигээд хэбтэжэ байтараа: «Байза, үглөөгүүр юун гэжэ арга олохо гэзшэбиб. Гүрэ нэхэжэ дахажа һалаха һэндэхагүй даа. Яагааб гээ һаам этигэхэ гэзшэб... Нэгэл арга заабол олохо болоо. Шүдэм үбдөө гээ һаа яаха юм ааб?»— гэжэ олон табан юумэ бодожо, һанаань ехээр зобоно. Гүрэһөө айхабтар түбэгшөөдэг аад, худалаар хэлээд баригдаха бэзэб гэжэ айдаһаниинь ходо хүрэжэ хэбтэбэ. Отторгойдо тоогүй олон одо мүшэд ялаб-ялаб гэлдэнэ...

Гэнтэ харан гэхэдэнь, дороһи сүшиилэнь һала болоод, нэгэ ехэ мүрэнэй тэг дунда, киишэ тиишээ долгиндо сохигдожо, хэлбэлзэжэ ябаба. Олёодой сошоһон айһандаа хэбтэриһээ даб гэжэ бодошобо. Хайшан гэхэ аргаяа оложо ядажа байна. Ара тээнь мохитоһон бүдүүн дуутай хүнэй муухайгаар хашхарха абяан дуулдаба. Эрьеэд харан гэхэдэнь, Гүрэ бригадир, айхабтар уургай хэбэртэй, нюдөө аймшагтай муухайгаар хараһан, амаа ангайһан, сүшиилын эрмэгһээ шагтагалдаад, уһан сооһоо бултайжа байба.

«Энэш намай бэдэржэ ерэбэ ха юм. Баригдахам гэзшэl» гэжэ һанаад, Олёодой сэхэ уһа руу дэбхэрээд, саашаа гүйбэ.

«Олёодойl Олёодойl Хайрлыш, татажа гаргышl Үхэхөө байналби, абарышl»— гэжэ хойноһоонь Гүрэ хашхарба.

Тиихэдэнь Олёодой айхаяа болёод, һөөргөө бусажа, Гүрые татажа, һала дээрэ гаргаба. Нюурыень шэртэн харана.

«Олёодой, юун гэһэн һайн хүн гэзшэбшиl Хаанаһаа энэ һала дээрэ байба гэзшэбши. Үхэхөө байтарни амиим абарбалшиl Һайн даа!»— гэжэ Гүрэ хамаг бэеһээ уһа гоожуулжа, һалганажа байжа хэлэнэ. Олёодойе тэбэринэ, таалана. Олёодойн хэлэхэш үгэнь олдоногүй.

«Һайн даа... Иигэжэ амиим абарһыш би наһаараа мартахагүйб. Хайшаншье гэжэ һаань харюулхабl»— гэжэ Гүрэ дабтан хэлэнэ.

Олёодой хүхиһэн баярлаһандаа тугаар айжа мэгдэһэнээ хуу мартажархиба. Сүшиилэ дээгүүрээ харашалжа байтарнь, нэгэ ута урга байжа байба. Тэрэниие абажа, һалаа зоходожо, уһанай заха тээшэ залаба. Бии хүсөө гаргажа түлхинэ, һалань аалиханаар захада захадаһаар, эрьедэ ойртожо ерэбэ. Үшөө нэгэ хэды дахин хүсөө гаргажа түлхихэдөө, эрьедэ хүрэшэбэ. Эрье дээрэ гаража, һанаагаа амараад, хоюулан һайн үгэеэ хөөрэлдэжэ, саашаа ябагаар ябанад. Хөөрэлдөөн дундаа холош ябаһанаа, ойрошье ябаһанаа һайн ойлгоногүй, гэнтэ обёорон гэхэдэнь, тээ урдань колхозойнь правлени байжа байба. Газаагуурнь олон морид уяатай, суглаан боложо байһан хэбэртэй байна.

Олёодой Гүрэ хоёр яаргамгай гэшхэлэлдэжэ, правленидэ оробо. Үнхэөрөө суглаан боложо байба. Колхозой түрүүлэгшэ тэдэниие хараһаар:

— «Аа, ерэбэтэ... Тугаарай хүлеэжэ ядаалби, Яагаа удаан болообтаl»— гэбэ.

Гүрэ бригадир ушараа хэлэжэ эхилбэ. Уһанда унажа үхэн алдаһанаа, хайшан гэжэ Олёодойн абарһые, Олёодойн һанаамгай байжа, һалаа зоходожо, захадуулһые дууһан хурсгаа даран хэлэбэ. Хүнүүд айхабтар һонирхожо шагнанад.

«...Нүхэр Олёодой Батуевнай айхабтар ехэ баатарлиг үйлэ бүтээгээд байна гэзшэ. Минии ами абарһыень наһаараа мартахагүйб. Тиимэһээ минии энэ жэл соо олоһон ажалта үдэрнүүд дүрбэн зуугаад болохо, тэрээнэй тэн хахадынь — хоёр зуугынь — нүхэр Олёодойн нэрэ дээрэ оруулжа үгэхые гүйха байнам. Тэрээнһээ гадна, нүхэр Олёодойдо колхозһоо шагнал үгэхые дурадханам»,— гэжэ Гүрэ бригадир дүүргэбэ.

«Аһаа, нэгэ үдэр соо хоёр зуун ажалта үдэр олоодхибо ха юмбиб. Хойто жэл болотор хүдэлмэри хэншьегүй байгаа һаа, хохидохоо болибо байнам»,— гэжэ Олёодойн һанаанда ороодхибо.

«Гүрэ бригадирнай минии хоёр зуун ажалта үдэрөөрш сэгнэхээр бэшэ хүн гэзшэ. Олёодоймнай айхабтар ехэ геройлиг хэрэг бүтээгээ байна даа. Колхозһоо нэгэ эрхим шахамал гахай шагнал үгэе. Өөрөө шэлээд абана бээзэш. Теэд, нүхэд, энэ болбол бригадирайманай ами абарһанайнь үлэгэр үгэжэ байна бэшэбди. Олёодоймнай ушар мэдэхэ хүн хадаа ойлгожо байна бээз. Тиигээд нүхэр Олёодойгоо ударнигай тоодо оруулжа, ударнигуудай ехэ суглаанда эльгээхэ хэрэгтэй байна, баһа орден хайрада хүргэлтэ хэхэ ёһотой гэжэ би һананам»,— гэжэ түрүүлэгшэ хэлэбэ.

Олёодойн досоо айхабтар ехэ баяр түрэжэ, бодожо дэбхэрхэзэр болоно. «Ямар ехэ зол болоо гэзшэбl Яажа тэрэ сүшиилэ дээрэ гаража унтаа гэзшэбиб?»— гэжэ һанана.

— «Би нэгэ юумэ хэлэхэ байнам»,— гээд гэнтэ нэгэ хүн шангаар дуугарба.

Олёодойн яаран эрьежэ харадхихада, Баахайн Ешэ бодоод байжа байба.

— «Энэ Олёодой гэдэгтэ шагнал үгэжэ огто болохогүй. Тон ехэ лодырь хүн гэзшэ. Намтай суггаа мори манаха гэһэн аад, мэхэлээд ошоогүй һэн»,— гэжэ Ешэ хэлэбэ.

«Зуб, зуб, Ешэ зуб хэлэнэ. Эдеэ шамарладаг бузар хүн юм. Нимгэн зүһэм хилээмэ голожо, зузааниинь абаха гэжэ байһаар минии шанаһан шүлэнһөө нэгэ табаг газарта адхажархёо һэн»,— гэжэ Хандама тогоошо тэндэһээ дуугарба.

«Үдэрэй халуунда манай хүдэлмэри хэжэ ябахада, бухалай һүүдэртэ ороод, һуугша һэн. Тэрэнэйнь түлөө тээ тэрэ халуун пеэшэнэй хажууда һуулгаад, хашаха ёһотой, һайтар хүлэрэг, тиихэдээ мэдэхэl»— гэжэ Сагаадай үбгэн бүдүүн дуугаар хэлээд, бодожо ябана.

«Тиимэ, тиимэl Зуб. Тиихэ ёһотойl»— гэлдэжэ хүнүүд эндэ тэндэһээнь хашхаралдаад, булта бодожо, Олёодойе хүсөөр түлхижэ, пеэшэнэй хажууда абаашаад, хашажа дараба.

Мэгдэһэн Олёодойн, зарга бариха һанаатай, стол тээшэ харахадань, түрүүлэгшэш үгы, Гүрэ бригадирш үгы, гарежа ябашаһан байба. Баахайн Ешэ, Сагаадай үбгэн, Хандама тогоошо, Радна, Дэмбэрэл түрүүтэй хори-гушан хүн халуун пеэшэнэй хажууда нилээд удаан Олёодойе хашажа даража зобооно. Халуудажа тэсэхээр бэшэ болобо. Аминь бүтэхэдэл гэнэ. Абиртажа ядалсахадаа Олёодой:

«Гүрэ-ааl Гүрэ-ааl Алахаа байнал, абарышl»— гэжэ хашхарба.

Гүрэ бригадир нэгэ гартаа ута һабаа бариһан, уургай янзатай гүйн орожо ерээд:

«Энэ ударник, герой хүниие юундэ иигэжэ байха болообтаl»— гээд, һабаагаар шаб байтар буулган гэхэдээ, Олёодойн нюсэгэн хүл дээгүүр сохижорхибо.

Хашажа даража байһан хүнүүд булта нишэ тиишээ зайлашаба. Даб гээд бодон гэхэдээ, Олёодой хорин Хүһөөтын арын сүшиилэ дээрэ байжа байба. Үдэ болохо ойртоһон, наран айхабтар шаража байба. Олёодойн хамаг бэеһээ хүлһэн гоожожо байна. Нюдөө аршаад, харан гэхэдэнь, Баахайн Ешэ эмээл моритой сүшиилын хажууда ерэжэ, морин дээгүүр ташуураараа хүлынь шэрбэжэ һэрюулээд, ташагаһаса энеэжэ байба.

— Яагаабшl— гэжэ Олёодой юугээш ойлгожо ядаһан хэбэртэй хашхарба.

— Бригадамнай, үглөөгүүр эндэхиеэ дууһаһаар, Дээдэ Хүнды ошоо һэн. Би правлени мэдээ абаашахам. Мүртөө шамайе һэрюулээрэй гэжэ Гүрэ бригадир захяа һэн. Түргөөр ерэ гэнэ бэлэй, бушуу ябаl— гэжэ хэлээд, Ешэ бүрд гүүлэжэ арилшаба.

Олёодойн яарамгай буужа, гэртэ орохо гэхэдэнь, үүдэн суургатай, үнөөрөө булта ябашаһан байба.

— Яажа энэ халуунда хооһоор, аяар арбаад гаран модо ябагаар ошохо гэзшэбиб?.. Ошоод юун гэхэ гэзшэбиб?.. Халагl..— гэжэ гэмэрэн байжа унталгааяа монсогойлбо. Наран улам шангаар, улам хурсаар шаража байһан шэнги бэлэй.

1937 он.

ДУЛААХАНААР ДУРСАЖА ЯБАДАГБИ

Наян наһанай үндэрһөө энэ дэлхэй дээрэ ажаһуужа, үзэһэн хараһанаа ухаандаа удхалан һуухада намда ехэл һонин байдаг даа. Манай үндэһэн соёлой хүгжэлтэдэ туйлай ехэ хубитаяа оруулалсаһан «Буряад-Монголой үнэн» газетэдэ хүдэлһэн жэлнүүд тухайдаа илангаяа дулааханаар дурсан ябадагби. Энэ хэблэлдэ оройдоол 3 жэлһээ үлүүхэн сагай туршада хүдэлхэ соогоо ниитэ-политическэ талаһаа нилээд хүмүүжэһэн байхаб.

Тиимэһээ «Буряад-Монголой үнэн» газетэдэ хүдэлһэн үе саг тухайгаа уншагшадтай хубаалдаха хүсэлтэйб. Түрүүлэн Агын аймагай Хэрэ нютагта комсомолой секретаряар ажаллажа байтарни, Улаан-Үдэ хото дуудажа, «Буряадай комсомолец» гэжэ газетэ эмхидхэлсэхэ гэһэн даабари намда үгтэбэ. Эдэбхитэй залуу хүдэлмэрилэгшэ Иннокентий Болдогоев гэгшэтэй хамта залуушуулай газетэ хэблэжэ эхилээ һэмди. Энэ һонимнай хуушан монгол үзэг бэшэг дээрэ хэблэгдэдэг һэн.

Һүүлээрнь, 1934 ондо «Буряад-Монголой үнэн» газетэдэ промышленно-транспортна таһагые даагшаар ажаллажа захалаа һэм. Тиихэ үедэ газетын хүдэлмэрилэгшэд мүнөөнэйхи шэнги олон байгаагүй. Базар Ванников редактораар хүдэлдэг гэзшэ һэн ха. Мүн Рабжаи Цыдено, Жалма Жамцаранова-Пилунова, Жамьян Балданжабон болон бусад аха нүхэд минии ажал хүдэлмэридэ али болохоор туһа хүргэдэг, зүбшөөл заабари хэлэдэг һэн. 1930 гаран онууд Буряад орондо һаял промышленностиин, хүсэтэ индустриин хүгжэжэ байһан онсо удха шанартай үе бэлэй. Гэхэтэй хамта буряад үндэһэ яһатанһаа хүдэлмэришэн анги байгуулха ажал ябуулгын мартагдашагүй жэлнүүд һэн. Гадна ПВРЗ-гэй барилга түлэг хэгдэжэ байгаа. Эгээл иимэ харюусалгатай үе сагта «Буряад-Монголой үнэн» газетын промышленно-транспортна таһагые даагшаар ажаллажа ябаһандаа урмашагшаб. Зүгөөр тэрэ үедэ хэблэлдэ ажаллаха гэзшэ юрын үгөөр хэлэшэгүй хүндэ хүшэр һэн. Би, жэшээлхэдэ, 3-дахи нюурые материалаар хангаха уялгатай һэм. Үглөө эртүүр ажалдаа ерэжэ, редакторһаа даабари абаад, городой промышленна эмхи зургаануудаар материал суглуулжа гарагша бэлэйб. Һөөргөө ерээд, тэрээнээ найруулан бэшэхэш. Хэрбээ редакцидаа дежурна һаа, үдэр хоногоор гэртээ ерэхэгүйш. Газетынгээ хэблэгдэжэ дүүрэтэр тэрээнээ заабол хинан шалгажа байха уялгатайш. Гэнэ боложо, гар наборой кассын адхаршоо һаа, үзэгөө һөөргэнь суглуулжа үйлөө үзэхэш. Теэд тэрэ үедэ ажалдаа голхоржо, ажалаа муушалжа ябадаг зоние огто һанадаггүйб. Харин үнэндөө, аргын олдобол, яажаб даа түргэн мэргэжэл шадабарияа дээшэлүүлхые эрмэлзэгшэ бэлэйбди. Энэ хэрэгтэмни аха нүхэд арсангүй туһалдаг һэн.

Хуушан Госбанкын хажууда, хоёр дабхар модон гэр соо редакцимнай түбхинэнхэй байдаг гэзшэл һэн ха. Дээдэ дабхартамнай Буряадай эрдэмтэдэй комитет (Бүручком) байгша һэн. Элитэ уран зохёолшо Ц. Дон тэндэ хүдэлдэг байгаа. Тэрэ үедэ нүхэр Дондубон намда орходоо дүршэлтэй болоһон, халуун шулуу «долёохон» хүн ябаа. Наһааршье намһаа дүрбэ аха бэлэй. Тиимэһээ, би Ц. Дондо оршуулгын ажалаар нэгэтэ бэшэ хандагша бэлэйб. «Зай, Даша-Дондок, ямархан хэрэг гараад, намда ерэбэш даа?»— гэжэ минии талагдань ороходо, урихадаа энеэбхилэн угтагша бэлэй. Нэгэ бэлгэн, жорхой гэзшэнь, һэгэгүй хүн һэн. Һонирхоһон лэ асуудалдаш заатагүй туһатай харюу үгэхэ. Минии ажаллажа байха үедэ Берия, Ягода, Ежов гэгшэд Сталинай заабаряар Рыковые тушаахын түлөө хэрэг ябуулдаг гэзшэл һэн ха. Тиимэһээ энэ хэрэгэй хэрэг гэ бэелүүлэгдэжэ байһан материал үе-үе болоод лэ Москваһаа сахилгаан мэдээлэлээр ерэхэ. Тэрэниие оршуулжа, «Буряад-Монголой үнэнэй» нюурнуудта хэблэгшэ бэлэйбди. Оршуулгын ажалай талаар тудахада, Ц. Дондо туһалжа заатагүй орогшо бэлэйб. Иимэ бэлигтэй журналист, уран зохёолшо, ниитын элитэ ажал ябуулагшын харгылзан гүрдэлгэдэ орожо, харин эсэтэн дайдада алуулһаниин мэдээн да ехэл хэрамтай байдаг.

Аха нүхэрэйнгөө тушаагдаад байхада, урма зоригоо алдангүй даалгагдаһан ажалаа хэгшэ һэм. Статья, корреспонденци, зурагланнуудые бэшэһээ эхилээд, газетын хэблэгдэжэ дүүрэтэр редакци, типографида байха ушар али олон тудаха. Түрүү бэшэг бэшэхэ хүн хомордохо. Иимэ ушарта түрүү бэшэг зохёохо тухашархаш. Гэхэтэй хамта хоёр-гурба хоноод лэ республикын промышленностиин, транспортын болон хүдэлмэришэн ангиин ажал хэрэг тухай хөөрэһэн нюур гаргаха болзорни тудаха. Юрэдөөл, амаралтын үдэр гэртээ сүлөөтэй байхые хомор һанадагби. Тиихэдэ газетын хүдэлмэрилэгшэдэй һэ салин гэзшэ бага байгаа — хуушан мүнгөөр 180 түхэриг абагша һэм. Гэбэшье «Буряад-Монголой үнэндэ» хүдэлһэнээ тухайгаа ото һэтэ һайханаар һанажа ябадагаа үшөө дахин элирхэйлэн хэлэнэб. Хардалгада орожо тушаагдаад, түрмэ сүлэлгын газарта ябахадаа тэрэл коллектившни нэгэтэ бэшэ һанагдаха.

Жэлһээ үлүү сагай һүүлээр түрэл газетэмнай 70 жэлэй гээ ойе тэмдэглэхэнь гэзшэ. «Буряад үнэн» гуша гаран онуудайхида орходоо тад ондоо һонин уншагшадтаа хоорэнэ. Зүгөөр, тэрэнэй үгы гэгонь ямаршье сагта нэгэ байһан. Эхэ ороноо элдин баян болгохо эрмэлзэлтэй, арюун һайхан сэдьхэлтэй, ажалша бэрхэ хэриг зониие хүмүүжүүлхэ хэрэгин үүргэтэй. Энэ хэрэгтэ бэшье хубитаяа оруулалсаһандаа хабархажа ябадагби. Эсэстэнь, «Буряад үнэн» газетын бүхы хүдэлмэрилэгшэдтэ талаан бэлиг, ажалай эмжалта хүсэнэб.

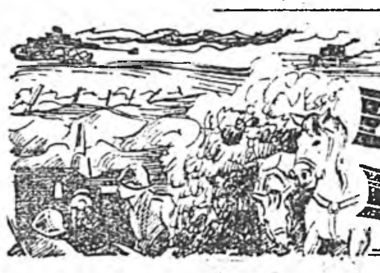
Даша-Дондок ДОРЖИН.

1934—1937 онуудта «Буряад-Монголой үнэн» газетын промышленно-транспортна таһагые даагшаар хүдэлһэн.

Шэтын областиин
Могойто һуурин.

Агуу Илалтын 45 жэлэй ойдо

У-Ж. ДОНДУКОВ

БЕРЛИН ХҮРЭТЭР ХАЗААР МОРЁОР

Хэнэйшье мэдэһээр, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай дүүрэһээр, Агуу Илалтын 45 жэлэй ой мандахань.

Дүшэн табан жэлдэ дайгүйгөөр, амгалан тэнюун ажаһуухадаа, үнгэрһэн тэдэ тулалдаануудай хатуу шэрүүн үе хаһые фронтовигуудкай майн 9 бүхэндэ дурсан һанажа, халуун байлдаануудта суг хабаадалсаһан нүхэдтэеэ уулзадаг, хөөрэлдэдэг байна бшуу.

Буряадай Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай дээдэ һургуулиин профессор Буряадай АССР-эй эрдэмэй габьяата ажал ябуулагша, хэлэ бэшэгэй эрдэмэй доктор Улзы-Жаргал Дондуков эдир залуу наһатай ябабашье, суута генерал Доваторай морин сэрэгтэ орожо, Москва хотые аршалалсаһан, тэрээнһээ баруулжаа совет сэрэгшэдэй зэргэдэ дүлэтэ дүрбэн жэлэй туршада тулалдаануудта хабаадалсажа, олон дахин шархатаһан байна.

1945 оной Илалтын үдэрые Эльба мүрэн дээрэ угтаа. Богонёор хэлэхэдэ, ууҗам дэлгэр Эхэ оронойнай ниислэл хото Москва шадарһаа немец фашистнуудай эшээн Берлин хүрэтэр хазаар морёор ошоһон, олон тоото аюултай тулалдаануудта хабаадалсаһан юм.

Гвардиин хоёрдохи корпусой, гвардиин 35-дахи полкын комсорг ябаһан, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай хоёрдохи группын инвалид, Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай нэгэдэхи шатын, Улаан Одоной, Алдар Солын III шатын орденуудай, «Шэн зоригой түлөө», «Дайшалхы габьяагай түлөө», «Москвае хамгаалһанай түлөө», «Варшавые сүлөөлсэһэнэй түлөө», «Берлинии абаһанай түлөө», гэһэн ба бусад медальнуудай кавалер Улзы-Жаргал Шойбонович Дондуков эршэ хүсэн дундаа пединститутда хүдэлжэ, ерээдүйн эдир үетэниие хүмүүжүүлхэ багшанарые һургаха хэрэгтэ шадал, оролдолгоёо зорюулна.

Мүнөө Улзы-Жаргал Шойбонович Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда ябаһан тухайгаа тусхай дурдалга бэшэжэ дүүргээ. Тэдэнэй хэдэн хэһэгые үргэн олон уншагшадайнгаа анхаралда хуряангыгаар табинабди.

УРИД ХЭЛЭГДЭХЭ ҮГЭ

Тэрэ гэһээр дүшэн юһэн жэл үнгэршэбэл даа!

Сагай ябаса ямар хурдан гээшэб даа! Дүшэн нэгэн оной зун Байгал шадарай дайдада буунхай, Хёлго мүрэнэй эрьеэр мойһон сэсэглэжэ дүүрээд, аятай һайхан хангал агаарта анхилжа байгаа бэлэй.

Бүхы дэлхэй дээрэ иимэ һайхан үе сагай мүнхэдөө тогтон оршошоһон шэнгеэр бидэндэ, арбадахи класс һаяхан дүүргэһэн эдир залуу хүбүүд, басагадта, һанагдаа бэлэй.

Зүгөөр Эхэ оронойнай баруун хилэнүүдтэ тиимэшье номгон бэшэ гэжэ мэдэдэг, энээн тухай радио шагнадаг, газетэ уншадаг байгаабди. Теэд бэе бэедээ добтолхогүй зухай фашис Германитай СССР-эй баталһан Пакт ганса маанадайшье бэшэ, бултанай һанаа үнөөе амаруулһан үе саг һааб даа.

Тэрэ 1941 оной июниин 22-то, амаралтын үдэр, бидэнэр, арбадахи класс дүүргээшэд, дүтынгөө тала дайдаар сэнгэхээ, шугы бургааһан соогуур зайхаяа гараа бэлэйбди.

Сэлмэг үдэр. Зунай һайхан сагай түлэг дундаа хүхинэжэ байһан зулгы дулаахан хаһа бэлэй. Хүдөө талын дууша жэргэмэл шубууд ээлжээ ээлжээгээр агаарта дэгдэжэ, талын олон сэсэгүүдые тоолоһон мэтэ үндэртэ нилээд удаан арбаганаад, шулуун шэнгеэр доошоо бууна. Элдин сагта жаргажа бэлшэһэн үхэр малнууд халуун наранда гүүраа хүдэлгөөд, һүүлнүүдээ үргөөд, уһа гол тээшэ тэшэгэнэсэ гүйлдэнэ. Хаанашьеб холо шугы соо хүхы донгодоно, үбһэнэй хуушан хорёонуудай саагуур бүбөөлжэн бүбэнэнэ.

Иимэ нэмжар сагта болбосоролой аттестат абаһан бидэнэр дуу дуулалдан, элдэб зугаа, шог ёгто хэлэлсэн, дуулим дайдаараа сэнгэжэ ябанабди.

Хэн ямар һургуулида орохоб? Хэн ямар мэргэжэл шэлээб? Хэн холын хото ошожо, дээдэ ямар һургуулиин богоһо алхахаб? Түрэл нютагтаа хэн үлэхэб? Богонёор хэлэхэдэ, эдир наһанай охин соо эршэ хүсэн дундаа ябаһан бидэнэртэ ерээдүймнай яһалал һайхан, хүхэ сэнхир огторгоймнай сэлмэг, алтан шаргал нарамнай хурса, холын холо руу дуудаһан харгы замууднай сэб сэхэнүүд мэтээр маанадта тиихэдэ үзэгдөө һэн хаш.

Үдэшэлэн бусажа ерэхэдэмнай, сэлмэг үдэр дунда бууһан сахилгаан мэтээр энэ үгэ наяршаба:

— Дайн!

Үглөөдэрынь арбаад хүбүүд сугларжа, Мухар-Шэбэрэй сэрэгэй комиссариадта ошоо бэлэйбди.

— Маниие фронтдо эльгээгты!

— Бидэнэр фашистнуудые сохилсохомнай!

— Мүнөөдэртөө бидэнэрые ябуулагты!

— Би Ворошиловай мэргэн буудагшаб!

Залуу наһанай зали яһалашье ехэ даа!

Сэрэгэй комиссар маанадта иигэжэ хэлэбэ:

— Үшөө гүлмэрнүүд байнат. Мүнөө дээрээ таанадай ойро хүрэхэгүйбди. Гэртээ һуугты. Хэрэгтэй болоо һаатнай, дуудахабди.

Уданшьегүй би Чернигов хотын сэрэгэй-инженерно училищиин морин-сэрэгэй таһагай курсант болоо һэм.

Тэрэ гэһээр үни болонгүй, домогто ороһон генерал Доваторай морин сэрэгэй корпусой хадын-морин сэрэгэй 20-дохи дивизиин бүридэлдэ орожо, декабрь һарын шэмэрүүн хүйтэн жабар соогуур ниислэл хото Москвае хамгаалалсааб. Тиихэдэ би отделениин командир ябааб. Һүүлдэнь шархатааб.

Тиигэжэ Москваһаа Берлин хүрэтэр ошоо һэмби. Ямар олон бэрхэшээл, хүйтэ нойтон, шуһа уһан, хатуу шанга тулалдаанууд, мүндэр мэтээр адхарһан һомон, шархатагшадай ёолоон, сэрэгшэдээр дүүрэшэһэн госпитальнууд болон ямар муухай, хүнэй хэлээр хэлэшэгүй зүйлнүүд энэ дайшалхы ута замда нилээд лэ дайралдаа гээшэб! Тэдээн тухай тон дэлгэрэнгыгээр, тодорхойгоор бэшээ һаа, зузаан гэгшын роман болохо ёһотойл.

Тиигээдшье журналист А. Субботин, гвардиин морин сэрэгэй хоёрдохи корпусой ветеран С. Хандажапов, отставкын полковник С. Севрюгов гэгшэд минии дайшалхы зам тухай газетэнүүдтэ бэшэһэн юм. Морин сэрэгэй эскадроной командир, Түнхэн нютагай Жэмһэгһээ уг гарбалтай, дайшалхы Улаан Тугай хоёр, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай хоёрдохи шатын, Улаан Одоной орденуудай, «Шэн зоригой түлөө» гэһэн болон бусад медальнуудай кавалер Лопсон Санжеевич Ивахинов тухай «Правда Бурятии» газетэдэ дурдалга бүри 1965 ондо би өөрөөшье бэшэһэн байнаб.

Тиихэдэ 1977 оной сентябриин 24-дэ «Правда Бурятии» газетэдэ минии бэшэһэн «Үнгэрһэн үдэрнүүдээ сэрэгшэд дурдана» гэжэ статья толилогдоо бэлэй.

Суворовой, Кутузовай орденто, гвардиин Улаан тугта морин сэрэгэй Померанска корпусой ветерануудай тэрэ жэлдэ Москвада болоһон слет тухай тэрэ статья соо би бэшээ һэм. Тэрэ слет хадаа Октябриин хубисхалай мандаһаар 60 жэлэй ойдо зорюулагдажа, ууҗам дэлгэр Эхэ оронойнай область, хизаар, республикануудһаа 80 гаран ветеранууд ерээ һэн.

Гвардиин морин сэрэгэй хоёрдохи корпусой бүридэлдэ манай Буряад ороной хоёр мянган гаран хүбүүд оролсожо, байлдаануудта хабаадалсаһан юм.

Буряадай хоёр ветеран — отставкада гараһан ахалагша лейтенант, кооперативна техникумэй багша И. М. Верзилов, гвардиин 35-дахи полкын комсорг ябаһан би — энэ следто хабаадалсаа һэмди.

Морин сэрэгэй корпусой ветеранууд Советскэ Союзай Геройнууд генералнууд Л. М. Доватор, В. В. Крюковэй хүүрнүүд дээрэ сэсэгүүдые табяа һэн. Һүүлээрнь Москва шадар болоһон тулалдаануудай газарнуудта ошоһон байнабди.

Гвардиин морин сэрэгэй хоёрдохи корпусой 36 сэрэгшэдтэ Советскэ Союзай Геройн үндэр нэрэ зэргэнүүд олгогдоо һэн. Тэдэнһээ амиды үлэһэн гурбан герой-пулеметчик ябаһан Петр Владимирович Кучеров, гвардиин полкын командир ябаһан, полковник Дмитрий Кратов, пулеметчигуудай взводой командир ябаһан мүнөө полковник Митрофан Лукьянович Слободян гэгшэд — энэ слёдто хабаадалсаа бэлэй.

М. Л. Слободян тэрэ слёдто үгэ хэлэхэдээ, манай Буряад ороной Доодо-Саянта нютагай хүбүүн, эскадроной командир, гвардиин ахалагша лейтенант Николай Маркович Язопкин тухай дулааханаар дурдаа һэн.

Берлин шадарай Зееловскэ үндэрнүүдэй хажууда 1945 оной апрелиин 24-дэ Язопкин баатарай үхэлөөр унаа гэдэг.

Дайнай дүүрэхэнь дүтэлөөд байгаа. Оройдоол хоёр долоо хоногоор, Илалтын салют Москва хотодо наяраа ха юм. Иимэ сагта алуулха гээшэ ехэл хайратай, харамтай бэлэй!

Дайн — агууехэ шалгалта. эгээл эндэ манай Коммунис партиин ударидалга доро совет арадай хэһэн баатаршалга эли тодоор тобойжо харагдана бэшэ гү?

Хорин миллион хүнүүдээ энэ дайнда алдаабди. Дайнда эсэгээ, хүбүүгээ, ахаяа, дүүгээ, абгаяа, нагасаяа алдаагүй гэр бүлэ манай Эхэ орон дотор үгы һэн.

Арбан долоотой, найматайхан наһандаа дайнда мордоһон хүбүүхэдүүд тухай М. Шолохов, А. Толстой, А. Фадеев, И. Эренбург болон бусад номуудые бэшээ. Илья Эренбургын уряатай листовконуудые дайнай окопууд, түрүү зэргын траншейнүүд соо яһала би уншаһан байнаб.

Уран зохёолшо Леонид Леонов Евангелиин «Бү ала!» гэһэн захяае үндэһөөрнь хубилгаад, 1943 ондо дүлэтэ үгэнүүдые листовконуудта бэшэхэдээ, хархис муухай дайсаниие нэгэшье хайрлангүй, алуулһан, галдуулһан, хүлдэһэн олон мянган совет хүнүүдэй түлөө хатуу шангаар үһөөгөө абахые уряалһан юм.

Минии үетэн, арбан долоотой хүбүүд дайнай тэрэ халуун бурма руу сэхэ орожо, олоороо алуулһан байна. Бага, эдир наһан, һургуули, гэртэхин хойномнай үлөө. Бидэнэр дайн тухай юушье мэдэхэгүй ябаабди. «Чапаев» гэжэ кино соохидол адляар дайсадые һэлмээр шуура сабшажа һалгааха тухай һанажал байгаабди.

Теэд дайн гээшэмнай тиимэ манай һанаашаар бэшэ, айхабтар муухай, үхэл түлеэнэй эбхэрһэн, шуһанай горхолжо урдаһан, газар тэнгэри хоёрой ниилэһэн, түймэр утаанай огторгойдо хүрэтэр мушхарһан, олон мянган буунуудай наярһан, шэрэм бомбонуудай, аюулта минэ, һомонуудай тэһэрһэн, дүлиирүүлһэн, оборготуулһан, шорой шохойгоор булаһан һүрөөтэй, саарһан дээрэ бэшэшэгүй, хүнэй хэлээр хэлэшэгүй юумэн байшоол даа!

Тэдэ дүрбэн жэлэй туршада юу хээ хараа, юу хээ үзөөл гээшэбди. Тэрэ Полессиин намагууд соо үбэл, зунгүй хүлдөө, дааравди. Хэдэн хоногоор хооһо нойтон ябаабди. Ходол үлэн байхабди. Юрэдөө, һайсахан садаһанаа үсөөн һанагшаб. Ябууд дундаа унтахаш.

Мэдээжэ совет уран зохёолшо Сергей Наровчатов «Литературная газетэдэ» иигэжэ бэшээ һэн: «Минии үетэн — хахадаараа сабшуулан һалаһан шугы».

Зүб даа. 1922—1923—1924 онуудай хүбүүд дайнай тэрэ хүндэ ашаге нюрган дээрээ үргэжэ гараа.

Би олон тулалдаанда хабаадалсааб. Танк һүнеэдэг үхэр буугай командир, полкын комсорг ябаһан тухайгаа, тэдэ аюулта хоёр ушар тухай мүнөө эндэ хөөрэхэмни. Тэдэниие уншаһан нүхэдүүд энэ хөөрөөнһөөмни уламжалан, шэрүүн дайнай сууряае заахашье һаа мэдэрхэ, ойлгохо аа гү гэжэ би найданаб...

(Үргэлжэлэлынь хожом гараха).

ЭСЭГЭ ОРОНОО ХАМГААЛГЫН АГУУЕХЭ ДАЙНАЙ ФОТО-ЗУРАГУУД ГЭРШЭЛНЭ

Автоматчигуудай подразделениин сэрэгшэдэй добтолго. Силези. 1-дэхи Украинска фронт. 1945 оной март.

ТАСС-ай фотохроникоһоо.

Орловско областиин һандаргагдаһан һууринуудай нэгэндэ.

И. Шагинай фото.

(ТАСС-ай фотохроникоһоо).

Хүнгэн атлетикэ

КОМАНДААРАА ХОЁРДОХИ ҺУУРИДА...

Хүнгэн атлетикын кроссой урилдаагаар РСФСР-эй Арадай эрдэм һуралсалай министерствын түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн Ставрополь хотодо болобо. Гол түлэб Улаан-Үдын Олимпиин халаанай хүүгэдэй спортын 1-дэхи һургуулиин һурагшадһаа бүридэһэн Буряадай АССР-эй суглуулагдамал команда энэ мүрысөөндэ хабаадахадаа, хоёрдохи һуури эзэлээ.

Улаан-Үдын 6-дахи интернат һургуулиин 11-дэхи классай һурагша, басагадай дундаһаа СССР-эй чемпионка Ира Перунина 3 километрэй зайда урилдахадаа, 10 минута 32 секундэ саг харуулжа, гурбадахи һуури эзэлээд, бронзо медаляар шагнагдаһан байха юм. «Трудовые резервы» бүлгэмэй Олимпиадада бэлэдхэлэй түбэй тренер Сергей Разницын тэрэнэй амжалтада ехэ габьяатай байна.

Б. МИРОМАНОВ.

Спорт — Спорт — Спорт

Самбо

ШАНГА ТЭМСЭЛ БОЛОБО

Мүнөө үедэ гэмтэ ябадалтай тэмсэл эрид шангадажа байна. Эгээл иимэһээ гэмтэ ябадалтай тэмсэхэ талаар милициин хүдэлмэрилэгшэдэй харюусалга улам дээшэлнэ. Гэмтэ ябадал гаргагшадтай амжалтатайгаар тэмсэхын тула нэн түрүүн милициин хүдэлмэрилэгшэд түхеэрэлгэ хэрэгсэлнүүдээр һайнаар хангагдаһан байхаһаа гадна, түгэс һорилго бэлэдхэлтэй байха ёһотой. Тиимэһээ милиционернүүдэй һорилго бэлэдхэлдэ гол анхарал хандуулагдана.

Мүнөө республикын Дотоодын хэрэгүүдэй министерствын милициин харуулай албанай батальондо эли бүхы талаар түгэс бэлэдхэлтэй залуу хүдэлмэрилэгшэд олон юм. Урдын спортсменүүдэй ротын командирнуудаар хүдэлдэг байһаниинь гайхалтайшье бэшэ. Дүрэ буляалдалгын барилдаагаар СССР-эй спортын мастернууд Вячеслав Мархаев, Виктор Ломпоев гэгшэдэй иимэ тушаалда дэбжүүлэгдэнхэй байһаниинь ехэ юумэн тухай хэлэнэ. Буряадай багшанарай институдай физическэ культурын факультет дүүргэгшэд спортын талаар һуралсал һорилго эмхидхэхэһээ гадна, түгэс һайн бэлэдхэлтэй хүбүүдые шэлэжэ абадаг юм.

Самбо барилдаагаар батальоной түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн һаяхан «Динамо» бүлгэмэй спортын зал соо болобо. 60 гаран хүдэлмэрилэгшэд тэрээндэ хабаадаа. Албанай хүтэлбэрилэгшэд милициин капитан В. Мархаев, милициин капитан В. Ломпоев гэгшэд бусадта жэшээ харуулжа, хүндэ ба хүндэшэг шэгнүүрнүүдтэ илалта түйлаба.

Дүрэ буляалдалгын барилдаагаар СССР-эй суглуулагдамал командада кандидадаар абтаһан спортын мастер Андрей Матюновтой тэнсэжэ тулалдаха хүн олдобогүй. 31 наһатай Сергей Чудовай амжалта бултые гайхуулба. Тэрэ мүрысөөнһөө мүрысөөндэ улам эршэдэжэ, чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэхэ ёһоороол хүртөө. Тусхай взводой түлөөлэгшэ Эдуард Тогонеев чемпион болобо.

Албан тушаалаа гүйсэдхэхэ үедөө наһа бараһан комсомолшууд-милициин хүдэлмэрилэгшэдэй дурасхаалда зорюулагдажа, самбо барилдаагаар республикын түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн апрелиин 6—7-до КГБ-гэй спортын зал соо түрүүшынхээ үнгэргэгдэхэ. Эрхүүгэй болон Шэтын областьнуудай гүйсэдхэхэ комитедүүдэй дотоодын хэрэгүүдэй управленинүүдэй, Тувын АССР-эй Дотоодын хэрэгүүдэй министерствын суглуулагдамал командануудт энэ мүрысөөндэ уригдаха юм.

В. СЫДЕЕВ.

Волейбол

ТҮРҮҮШЫНХЕЭ ШАЛГАРБА

Волейболоор республикын түрүү һуури эзэлхын түлөө эхилһэн мүрысөөн дүүрэбэ. Эрэшүүлэй дунда үнгэргэгдэһэн нааданда Сэлэнгын, Захааминай, Загарайн, Прибайкалиин районуудай, модо болбосоруулдаг, мебель хэдэг комбинадай, ТЭЦ-2-ой, Теплоприбор заводой, «Локомотив» бүлгэмэй, багшанарай институдай командануд хабаадаһан байгаа.

Хэдэн үдэрэй туршада үргэлжэлһэн наадаанай дүн гаргахада, Гусиноозерск хотоһоо ерэһэн Сэлэнгын районой суглуулагдамал команда шалгаржа, түрүүшынхиээ республикын чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэбэ.

Командын гэшүүд аха дүү Юрий, Валерий Алексеевүүд, Виктор Родионов, Иван Челикин болон бусад бэлэдхэл һайнтай байһанаа харуулжа, уулзаһан лэ командын волейболистнуудые «бүдэрүүлжэ» шадаа гээшэ. Тиигэжэ эдэнэр БМДК-гай, Загарайн районой, багшанарай институдай командануудые тус тустань 3:0 гэһэн тоотойгоор илажа шадаа ха юм. Харин Захааминай районһоо ерэһэн «Динамо» командын гэшүүд эдэнэртэй анз мана тулалдаашье һаа, 3:2 гэһэн тоотойгоор шүүгдэхэ баатай болоһон байна.

Багшанарай институдай, Захааминай районой «Динамо» командан удаадахи хоёр һуури эзэлһэн байха юм.

Мүрысөөндэ эрхимлэһэн Гусиноозерскын эрэшүүлэй командада республикын Физкультура болон спортын гүрэнэй комитедэй дамжуулгын кубок, нэгэдэхи шатын диплом, үнэтэ бэлэгүүд барюулагдаа.

Мүн хоёрдохи, гурбадахи һуури эзэлһэн команда, спортсменүүд гүрэнэй комитедэй зүгһөө дипломоор шагнагдаа.

Мүрысөө һайнаар, эмхи гуримтайгаар үнгэргэһэн сүдьянүүд Б. Ф. Перелыгин, В. П. Имехенов, А. А. Корнаков гэгшэдтэ дурасхаалай бэлэг, грамотанууд барюулагдаба.

Удахагүй эхэнэрнүүдэй дунда республикын түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн үнгэргэгдэхөөр хараалагдана. Мүрысөөн Буряадай хүдөө ажахын институдай спортын зал соо апрелиин 9-һөө 15 болотор үнгэргэгдэхэ болоно. Мүрысөөндэ хамтадаа юһэн команда хабаадаха юм.

Л. ПОЛТОРАЦКАЯ.

Шатар

ТҮГЭСХЭЛЭЙ НААДАНДА

Зүүн Сибириин технологическа институдай шатарай клуб соо эхилһэн «Универсиада—90» гэһэн наадан дүүрэбэ. Хотын дүрбэн институдай шатаршадай командануудай дундаһаа технологическа институдай спортсменүүд ульгам бэрхээр наадажа, чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэбэ. Эдэнэр багшанарай институдай командые 6,5:1,5 гэһэн тоотойгоор, соёлой институдайхидые 8:0 гэһэн тоотойгоор шүүжэ гараба ха юм. Тус институдай командын гэшүүд Эдуард Дамдинов, Александр Серпионов, Оксана Сурикова, Татьяна Курнаева гэгшэд гурба-гурбан очко абажа, шүүгдэбэгүй.

Хүдөө ажахын, багшанарай институдуудай командануудт удаадахи хоёр һуури эзэлбэ. Универсиадын чемпион болоһон технологическа институдай команда РСФСР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө үнгэргэгдэхэ хахад финалай нааданда хабаадалсаха болобо. Энэ мүрысөөн май һарада Томскдо үнгэргэгдэхөөр хараалагдана.

Л. ГАРМАЕВА.

СПОРТЛОТО

«45-һаа 6-ень тааха» ба «36-һаа 5-ень тааха» «Спортлотонуудай» 1990 оной апрелиин 1-дэ үнгэргэгдэһэн 13-дахи тираж.

«45-һаа 6-ень тааха»: 5 — бүхэ барилдаан, 9 — велоспорт шоссе, 14 — академическэ һэлюурдэлгэ, 26 — табан зүйлэй мүрысөөн, 30 — хүндэ атлетикэ, 45 — даам.

«36-һаа 5-ень тааха»: 2 — биатлон, 3 — бобслей, 6 — дзюдогоор барилдаан, 11 — волейбол, 32 — фигурна һолжоролго.

1990 оной биледүүдээр 6-дахиһаа 12-дохи тиражай «45-һаа 6-ень тааха» гэһэн «Спортлотогой» лотерейн 026 сериин, 538638 номерой, 029 сериин 828467 номерой, 023 сериин 673997 номерой, ББ сериин 55467689 номерой ба 1990 оной 12-дохи тиражай биледүүдээр «36-һаа 5-ень тааха» гэһэн «Спортлотогой» лотерейн 184-дэхи сериин 046433 номерой, 312-дохи сериин 646224 номерой, 372-дохи сериин 502447 номерой биледүүдтэй хүнүүд США-да болохо һайн һайхан хүсэл эрмэлзэлэй наадануудта ошохо путевконуудта хүртэхэ байна.

(ТАСС).

ПРАВДА БУРЯТИИ
Мүнөөдэрэй номерто

Түсэбтэ табан жэлэй түгэсхэлэй жэлдэ ган гасуур болохоор хүлеэгдэнэ. Тиихэдэ удаадахи жэлнүүдтэшье сагай уларилай һайн байхань мэдэгдэнэгүй. Тиимэһээ поли, нуга сабшалангай үрэжэл һайжаруулха талаар мартын 20-һоо майн 20 хүрэтэр габшагай хоёр һара республика доторнай соносхогдоһон байна. Габшагай хоёр һарын ябаса тухай газетэ материалнуудые толилжо байхаар хараална. Мүнөөдэрэй номерто Ивалгын районой ажахынуудта ямар хүдэлмэриин мүнөө эрхилэгдэжэ байһан тухай хөөрөөн үгтэбэ.

Хабарай тарилгын хүдэлмэри ойртобо. Тарилгын ямараар үнгэрхэнь тэрээндэ бэлдэлгэһээ сэхэ дулдыдаха байна бшуу. Баргажанай райондо болоһон шалгалта тухай мэдээсэл номерто толилогдоно.

«Партийна ажабайдал: съездын урда тээ түрэһэн бодолнууд» гэһэн ниитэ гаршаг доро газетын уншагша Н. Балтахинов һанамжануудаараа хубаалдана. Партийна эхин организацинуудай эрхые үргэдхэхэ гээшэ тон ехэ удха шанартай гэжэ тэрэ тоолоно. Партийна организацинууд партиин гэшүүниие партиһаа гаргаха тухай асуудал шиидхэхэ эрхэтэй байха ёһотой. Юуб гэхэдэ, хамта хүдэлдэг хүнүүдһээ һайнаар коллективэй гэшүүниие хэн мэдэхэб? Партийна взносой мүнгэнэй 50 процентые партийна организаци өөрынгөө дураар хэрэглэдэг болохо ёһотой.

«Соведүүдэй хүдэлмэри» гэһэн ниитэ гаршаг доро А. Тармаевай «Хубиин хэрэгээр» гэһэн статья үгтөө.

Сэнхир экран

ЧЕТВЕРГ, 5

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 7.30—«120 минута». 9.35—Мультфильм. 9.45—«Старомодная комедия»—уран һайханай фильм. 11.15—«Объектив». 11.50—Арадай уран бэлигэй телепрограммануудай «Һолонго» гэһэн уласхоорондын VIII фестиваль. (Сенегал). 12.25—Хүүгэдтэ зорюулагдаһан дамжуулга. 13.25—Соносхолнууд, мэдээсэлнүүд. 13.30—Время. 16.45—Илалтын 45 жэлдэ. «Будни русской больницы»—баримтата фильм. 17.05—Мультфильмнүүд. 17.30—«Эфиопи мүнөөдэр»—кинопрограмма. 18.00—«Алтан шайба» клубай шангай түлөө. 18.45—Философиин темэдэ хөөрэлдөөн. 19.30—Время. 20.00—«16-тай ба тэрээнһээ дээшэ наһатайшуулда». 20.45—«Хүн ба хуули». 22.00—Время. 22.30—Шухала асуудалаар хөөрэлдөөн. 22.40—«Минии Чайковский». Ван Клибернтэй уулзалга. 23.15—Дэлхэйн һониной дээжэһээ. 00.10—Хатар, хатар, хатар. 00.40—Шэнэ һониной албан.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00—Үглөөнэй гимнастика. 9.15, 10.25—Эрдэм дэлгэрүүлгын фильмүүд. 9.35, 10.45—Байгаали шэнжэлгэ. 4-дэхи класс. 9.55, 11.05—Испан хэлэн. 11.35, 12.40—Биологи. 8-дахи класс. 12.00—«Бурда моден» дурадхана...» 13.05—Кинорежиссер А. Тарковскиин ажаябадал ба зохёохы хуби заяан тухай. 2-дохи хубинь. 14.10—Ритмическэ гимнастика. 14.40—Баримтата фильм. 15.10—«Первые радости»—уран һайханай фильм. 2-дохи сери. УЛААН-ҮДЭ. 17.45—«Не 37-й..», «Забвенья нет»—баримтата фильмүүд. 18.25—Микрофон хүдэлгэгдэбэ. 18.55—Байгал. 19.20—«Танай бэшэгүүдээр». 20.05—Шэнэ һонин (буряадаар). 20.25—«Һургуули: мүнөөдэр ба үглөөдэр». МОСКВА. 21.15—«Амгалан нойрсогты, багашуул!» 21.30—СССР-эй Верховно Соведэй сесси дээрэ. 23.45—Казахстанай һайн дуранай уран һайханай коллективүүдэй концерт. 00.10—Футболоор СССР-эй чемпионат.

Кино, театрнуудта

Театр оперы и балета

Травиата — в 19.

Бурятский драматический театр имени Х. Намсараева.

Плаха — в 19-30.

Бурятская филармония

ДК «Рассвет» (пос. авиазавода) — концерт лауреата премии Ленинского комсомола, эстрадного ансамбля танца «Сувенир» — в 19-30.

«Дружба»

Эгрета из слоновой кости — в 9-40, Встреча (2 серии) — в 12, 15, 18-10, 20-40.

«Родина»

Мария, Мирабела в транзистории — в 9-40, Налево от лифта, Кингсайз — в 11, 14-30, 18, 21-20.

«Прогресс»

Красный зал — Ложная клятва (2 серии) — в 10, 12-40, 15-20, 18-10, 20-50. Зеленый зал — Салон красоты — в 10, 13-40, 17-20, 21, Хон Гиль Дон — в 11-40, 15-20, 19.

«Эрдэм»

Операция «Ы» и другие приключения Шурика — в 9-40, 11-20, 13, 14-40, Тонкое искусство защиты — в 16-20, Люби и верь (2 серии) — в 18, 20-40.

«Октябрь»

Сборник мультфильмов — в 9-40, Белая кость — в 11-10, 13, 14-40, 21-30, Ложная клятва — в 16-30, 19.

«Восток»

Веселое волшебство — в 15-30, Мистер Индия — в 18, 21.

НАШ АДРЕС: 670000, УЛАН-УДЭ ул. Каландаришвили, 23.

Телефоны редакции: редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь—2-50-52. секретариат—2-66-76; отделы: партийной жизни и пропаганды—2-60-91, 2-56-23; промышленности и строительства—2-61-35, агропромышленный—2-64-36, 2-63-86; советского строительства и быта—2-69-58; культуры и школ—2-60-21, 2-57-63; информации—2-34-05; переводов—2-54-93; писем и селькоров—2-67-81; корректорская—2-33-61; выпускающие—2-35-95; собственные корреспонденты: п. Баргузин—91-1-44, г. Северобайкальск—35-73, п. Хоринск—55-6-99, г. Закаменск—31-61, п. Кырен—91-9-79. п. Агинское—3-40-69. Директор издательства—2-37-32, бухгалтерия—2-33-77, вахта—2-56-62.

Газета выходит 300 раз в год. Объем 2 п. л. Индекс подписки газеты 50901.

Газета отпечатана в Республиканской типографии Госкомиздата Бурятской АССР. Корректор 2-40-45.

Н-033107. № 79.